

د پښتو په چوپړ کې

لیکونکی: ډاکټر ماخان مېړی شینواری

خپرونکی: انجنیر شمشاد زهیر شینواری

Ketabton.com

Ketabton.com

د لوي څښتن په نامه

د کتاب نوم: د پښتو په چوپړ کې

ليکنوکی: ډاکتر ماخان مپړی شينواری

جرمني د بون ښار

خپرونکی: انجنیر شمشاد زهير شينواری

د Ketabton.com له لارې.

د خورولو کال: ۱۴۰۰ ه ل کال يا ۲۰۲۱ ع ک

ای مپل: makhan1946@gmail.co

سرليکونه يا نوملړ

۷۲	دما په ليکنو توند تنقيد	۴	سريزه
۷۸	د پښتو څنگه والي، پېر يا حالت ته	۵	په ليکنو گوټنيونه
۸۲	ژبه نه سوچه کيږي،	۱۱	پښتو ته ناسم راننباشلوي ويونه
۷۳	د ډاکټر م م ش کتابونو ته کتنه	۱۶	له څه سره چې مخامخ کيږو
۹۳	د ډاکټر ماخام مېږي ليکنې او ژباړې	۲۲	گڼ شمېر
۹۰	د ډاکټر م م ش ژوند ته لنډه کتنه	۲۴	په هکله يې د درانه بېرک ليکنه او
		۲۶	زما (دما، يما) پوښتنه
		۲۹	په هکله يې ليکنې او ځوابونه
		۳۴	گڼل او شمېرل
		۴۵	Kasus کاسوس يا حالت:
		۴۹	درېيو؟
		۵۱	۱۵ بشپړاند ته
		۵۳	پښتو غني کول
		۵۹	د افغانستان د علومو اکاډمي ۱ و ۵۹
		۵۹	په پښتو ژباړه کې نوې ميندني او ۵۹
		۶۷	گرانو ژبپوهانو
		۶۸	کړندولونه او بدلونونه يې
		۷۰	يوه بله ستونځه:

د سريزي په حای

دا ليکنه د پښتو په هکله ده. ډېر څه به په کې تکرار هم ومیندل شي، خو دوه واره غوټه وراچول محکم وي.

کله کله سري يوي ليکنې ته ستري شي، نو زه هم د دې سريزي لپاره ستري يم.

هيله ده، چې راته برگ به نه شي. يوه اوږده ليکنه مې برابره کړې وه، خو نور مې ونه غوښتل دلته يې راوړم. ستاسو له سري سيني خوښنهاو راته ټول روغ او بريالي اوسې.

اخرنۍ هيله مې دا ده، چې د کتاب لوستلو سره ستري نه شي.

دما برېښناپټه شته او تل مو هر ډول گوتنيوني خوښېږم.

د سمون شونتيا تل شته، خو دابه يواځې انجنير صيب شمشاد زهير ته داسې څه زحت ورکوو. کور يې ودان.

دما ليکنې هلته ډېرې ښې خوندي او همداسې پوره لوستل کيږي هم.

.
.
.
.
.
.
.
.
.
.

په لیکنو گوتنیونی

لیکل- لوستل او موخي يي

پوهېرو، چې څوک لیکنه کوي، که پوهنیزه، سیاسي او یا بله مسلکي یا نامسلکي لیکنه وي، نو موخه يي هرو مرو داده، چې اندونه سره گډ او لیکنه يي گټوره تمامه شي او بل څوک یو څه ترې زده کړي. لوستل هم همداسې، د دې لپاره، چې د بل له لیکنو گټه پورته کړي او یوڅه ترې زده کړي.

--- په پرمختللو هیوادونو کې لیکل او لوستل په پوهنیز څرخ کې معیاري شوي، هر څه او هر مسلک هغه خپله لار لري، نو هره پوهنیزه لیکنه او لوستنه هغه خپله موخه پوره کوي.

که په لیکلو او یا لوستلو کې ستونځې ولري، نو هغه د بنسټیزو کتابونو او لکسیکاو له مخې ځان او بل ته دا ستونځوبي روښانه کولی شي، همداسې د نورو په لیکنو بیا هم خپل اند څرگندوي او که څه يي په اند او په پرېپوهېدنه ناسم وي، نو هغه بیا په خپلو لیکنو کې سموي، د پوهنیز دلیل په بنسټ. په دې ژبو کې گوتنیونه په دې موخه نه ده، چې یو بل دې سره زړه بدی کړي، خپل ځان پوه او هغه بل ناپوه وښايي او نه يي د لیکنو مخه ورنیسي، موخه جوړول دی او نه خرابول.

د پوهنیزو لیکنو سره مو ستونځي

--- مور په افغانستان کې، د افغانستان لیکونکي او لوستونکي د پوهنیزو لیکنو سره د پوهنې له اړخه پوره ستونځي لرو او دا مو بیا په پوهنیزه لیکنو کې د لوستونکو د ستونځو له امله راڅرگندېږي.

ولي او څنگه؟

زه به يي د درې پوهنیزو ریښو په اړه خپل اند له تاسو سره گډ کړم.

ټولیز: دمور پوهنیزې لیکنې پخپله د پښتو سره ستونځي لري او هغه په دې پرېپوهېدنه چې، هغه په عربي او لری يي په فارسي دي پرته له ترنویونو او ژبلاریزو غوندو څخه. په ډېره بڅښنه به دا خبره کړم او یوڅو بېلگې به يي راوړم، چې څومره پښتو په کې لرو:

بېلگې

۱ - دایره: منحنی خط چې یوه سطحه محدودوي، له یوې نقطې، چې د گردۍ مرکزي نقطه ده، د دایرې د محیط د تمام نقطو سره مساوی فاصله ولري، چې شعاع بللکیري، دایره ده. خط، چې د دایرې له مرکز څخه عبور کوي د دایرې قطر، خط چې له دایرې قطعې بیلوی، وتر، منحنی، چې د وتر دوه طرفه سره وصلوي، قوس، له قوس او وتر څخه محدوده سطحه د دایرې قطعې ده.

۲ - مثلث: له درې مستقیموخطونو محدوده سطحه مثلث دی، یعنې سطحه چې درې زاویې او درې ضلعي لري، مثلث دی.

باور لرم، چې تاسو گرانلوستونکي به یې هېڅ نه یاستی هکپک کړي، خو زه ورته ځکه هکپک یم، چې پښتو په کې نه گورم، له هغه تر نویونو .. نور څه داسې د ژبې بنسټیز ویونه په کې نه وینم. بڼه پام ورته وکړی.

په پورته بېلگو کې که د پښتو ونډه وگورو، ډېره کمه ده او دا هغه له پوهنې څخه لري پښتانه هم کاروي، خو هغه د کار او پوهنیز څه چې نومونه او د یو څه روښانونه پري کیري، هغه مو پښتو نه دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې پوهنه مو په پښتو نه ده او سوچه بوجه په پښتو نه ده، که فکر ورته وکړو. دا مو هغه تر یوې پولې پورې، ماته داسې لږ روښانه پوهنیزو ریښو کې څرگند شوي.

په فزیک کې هم همدا حال دي. تاسو د فزیک کومه غونډاله پخپله کتلی شی، چې څومره پښتو په کې ده.

راځو پښتو ژبې ته:

دمور ډېری پښتانه په دې اند دي، چې پښتو باید سوچه شي، چې ما هم ځنې کسان په دې ډله کې ورگډوي. زه په دې اند یم، چې هېڅ یوه ژبه نه شي سوچه کېدی، ځکه چې یوه ژبه هرڅه نه لري، نو له نورو ژبو به یې راپوروي، په ځانگړې توگه په پوهنیزو ریښو کې.

له ما تل کارول شوي بېلگې: دمور ژبپوهانو د د عربي مایع لپاره اوبلن غوره کړی. مور بېدونکی لرو، نو دا اوبلن ناسم دی او دا یواځې او یواځې د واورو خوي دي او بس.

بله بېلگه: دمور ژبپوهان د ژبې د سوچه کېدو لپاره هغه په پښتو نه پرېپوهېدونکي يا نه پښتوکېدونکي ويونه هم په ناسمو ويونو سره غواړي سوچه کړي، د بېلگې په توګه، دمور زيات ليکونکي د ستاندار يا معيار، سويي، سطحې او نورم ټول لپاره کچه کاروي، چې پوره ناسمه ده.

پام: هره ژبه چې له پېداېښته څه لري، هغه پښتو هم هر ورو لري، چې ځانګړنې به يې ډېرې کمې وي، نو کوم نوم يا کوم ويي، چې تراوسه پورې مور په پښتو کې په ګومان چې نه لرو، شته، خو دا بايد وميندل شي، چې دا ويونه هغه مسلکي کسان ميندلی شي، يا يې بايد وميندلی شي او بله ډېره اسانه لار يې دا ده، چې د يوې وتلې ژبې لېګسيکا کې يې وګوري..

د مور په ژبه کې ستونځې. ولې؟

ژبه مو نوې پوهنې ته وردانګلي او پوهنه مو نوې ژبې ته راننوتې يا دا سي لږ سر ورڅرګند کړی. که پورته بېلگه وګورو، نو همداسې به ترې وپوهېږو، چې داسې لږ يې سر ور ښکاره کړی. په پورته کې مو وليدل، چې دمور ژبه په پوهنه نه ده اباده او يا دمور پوهنه د مور په ژبه نه ده اباده.

لنډ: پوهنه مو په پښتو نه ده.

څه کيږي؟

-- دا چې پوهنه مو په پښتو نه ده، نو د پوهنې په پښتو ليکل او د اموخت څخه تېرېدل دي او پوهېږو، چې دا کار دمور د ليکلوست و پښتنو ته پوره ستونځمن ځکه دی، چې هغه يې دا نابنده پښتو نه شي زغملی او دا ورته د ژبې بډايينه برېښي. دا به د ژبې بډايينه وي، خو په خټه کې د بلې ژبې په ويونو او د خپلې ژبې د ويونو په ورکېدنه او په ګومان چې ګوندي ډېر وخت نيسي، نو د خلکو پرېپوهېدل لږ ستونځمن ورته برېښي، ځکه چې ده ته نابلد وي، نو په دې اند بايد دی هم وي، چې ګوندي دا ټول ورسره ستونځي لري. دا سمه ده. ستونځي شته، خو د دې ستونځوبي (دې ته به هم لږ برگ شى، خو دا مو تل ژبه کې شته) يې دومره ستونځمن نه دی.

-- ځنې بيا وايي، چې د پوهنيزو ويونو په پښتو نه پوهيږي. زه په دې اند نه يم. څوک چې هرڅومره نابنده هم وي، نو پښتون پرې پوهيږي، هغه پښتون، چې د داسې ويلو توان لري چې وايي، نه پرېپوهيږم.

-- ځنې يا زيات يې په دې اند دي، چې گوندي دا نومونه يا ويونه، چې تراوسه پورې ورسره بلديو، له دې وروسته دې هم وي. زه په دې اند يم او دا راته اړين برېښي، چې د پښتو ويونه بايد له منځه لاړ نه شي او خپله ژبه بېرته په ښکلي کړو.

مور دوه لارې لرو:

۱ – پښتو په همدې لار لکه څنگه چې روان يو، بيايو، داپه دې پرېپوهېدنه، چې پرته له ترنويونو، نومځايونو، اړيکيوونو، نور بل څه په کې که د پښتو هم نه شته او وي دې او يا دا پيدايت راکړي ژبه بېرته رامیندو او له مرگه او بېوزلۍ يې ژغورو. ژبه مو بېوزلې نه ده، خو مور يې په راژوندۍ کولو سره ځان ته ستونځې پيدا کولو. موخه مې د رامیندو څخه داده، چې مور دا د نورو ژبو پيداېښتي ويونو اندول په خپله ژبه کې هم لرو او دې ته مو دې پام وي، چې جوړو يې نه. په ژبه کې د نومونو او ويونو جوړول يواځې او يواځې په هغه وخت کې کيږي، چې ته ورته تراوسه پورې څه نه لري او هغه بايد هم د هغه څه د خويونو سره سم وي. دنومونو د جوړولو کار د پيداېښت سره په ټکر کې دی، مگر چې بله لار نه وي. دمور پخوانيو، نه پخوانيو نه، دا دما د وخت يا له ما يو څو کاله د مخه مشرانو دا کار کړی او هغه ډېره برخه يې ډېره ښکلي او په زړه پورې ده، چې بېلگې يې درملتون، پوهنتون، ښونځی، ښونکی او نور دي، چې دا نومونه هغه څه ټيک په گوته کوي، چې څه دي، خو بيا هم دا د اوبلن ويل وبهېدونکي ته، داپرې نه پوهېدل دي او د اوبلن خوي ورته نابله دي. هغه څه چې بهيږي، بهېدونکي دي.

۲ – پښتو به پښتو کوو او د پښتو ويونه به نه پرېږدو، چې له ژبې مو ورک شي، چې ژبه مو په پرديو ويونو بدای او خپله بېوزلي کړو.

دا به نو څنگه کوو؟

دا به داسې مخ ته ځو، چې د ټولو پوهنيزو ريښو سره به ځانونه ښه بلدوو او ددې لپاره هرو مرو اړتيا لرو، چې يوه وتلي دباندۍ ژبه، لکه انگرېزي، روسي، فرانسوي او الماني به زده کوو، په مټ به يې له پوهنې سره ځانونه بلدوو، هغه ويونه به يې د پوهنې او ورڅخه زدکړې په مټ ځان ته ښه روښانه کوو او بيا به يې په خپله ژبه ورته اندول

میندو، چې هرو مرو، له ډېرو لږو پرته، شته دی او داکار د هغې اړونده ریښې کسان میندلی شي.

په دې بیا، بیاتینگار کوم، چې پرته له پورته ژبو زده کړې او ښه زدکړې مو نه پوهنه مخ ته ځي او نه مو ژبه، ژبه کیږي، چې پورته بېلگو کې یې گورو.

د خان ستاینه دې نه وي، خو د الماني په مټه دا کار ما کړی.

ما ۵۲ کتابونو، چې ۴۰ یې شمېر پوهنه، درې فزیک او دا نور د ژبې په هکله دي، له ژبلار نیولي تر دنسمونونو په گوته کونو او سمونونو پورې.

دا کار کېدونکی دی.

له الماني ژبې څخه پوه شوی يم، چې د عربي کرې ته د پښتو انډول غونډوسکه یا غونډاری دی. داکه څوک غواړي او که نه، دا داسې دی او عرب یې هم همداسې بولي، او ورته لیکي: $\text{كرة القدم} = \text{پښو غونډوسکه} = \text{فوتبال}$. مور گوره پښو غونډوسکې ته کېدی شي خاندو، خو د خندا نه ده او دا خپله ژبه باید د خندا نه کړو، دا ډېر یو غوښتونی او اړین کار دی.

راځئ، چې اوس هغه د مخه راوړل شوي بېلگې په پښتو ولیکو:

گردی: گردی په هواره کې هغه رابنده کړه (کړښه) ده، چې له یوه ټکي، داسې په نامه منح ټکي څخه یې وهر ټکي ته برابر اټن ولري. دا د گردی کړښه، چې منځتکی د گردی چاپیریال ټکي سره نښلوي، د گردی وړانگه بلل کيږي، هغه کړښه، چې د گردی د چاپیریال یو ټکي د گردی د چاپیریال د بل ټکي سره داسې نښلوي، چې د گردی له منځتکي څخه تېره شي، د گردی نیموونې (دا کړښه گردی نیموي) بلل کيږي. هغه کړښه، چې د گردی د چاپیریال یو ټکی د گردی د چاپیریال د بل ټکي سره نښلوي د گردی ټوټوونې بلل کيږي. دا له گردی یوه ټوټه بېلوي. د گردی ستره ټوټوونې د گردی نیموونې ده. هغه کړه چې د گردی ټوټوونې دواړه خواوې سره تړي، گردی لینده بلل کيږي. د گردی دا کړه کړښه، چې رابنده ده، د گردی چاپیریال بلل کيږي او د گردی دننه هواره د گردی هواره بلل کيږي.

گرانو لوستونکو. دا پورته لیکنه کې ما نه کوم جوړشوی ويی راوړی، نه ناپوهور وی شته، ټول وییونه له پیدایښته راسره دي، داپه دې ترپېوهېدنه، چې ژبه مو پوهنیزه کېدی

شي، خو که ملا پسي را ورترو، تر هغي پوري، چي يو بنه دولت منخ ته راخي او هرڅه په غاړه واخلي.

پوهيرم، چي له داسي ليکنو سره يواځي د ما د ليکنو له لاري بلد ياستي او داراته پوره ستونځمنه برېښي، چي لولي او اوري يي، خو گوري، چي دامه وايي، چي نه پرېپوهېږي. ماهېح نوم يا بل کوم ويي نه دي جوړ کړي. دانومونه او ويیونه ټول له پيداېښته لرو، خو په پوهنه کې را څخه پټ شوي.

يوه اړيښه يادونه: دمور د پخوانيو يادا له ماڅخه داسي مشرانو گوره ټوله زدکړه په فارسي کړي وه، داڅه يي چي کړي او داژبه يي د دي پرديو ويونو سره سره را ژوندۍ کړي او ژوندۍ ساتلي دادېر ستر کار دي او مور يي بايد منندوي وو.

د لوي څښتن مرسته ده، چي اوس مور داسي له نورو ژبو او پوهنو سره بلدېږو او کړي شو، چي ژبه مو ژبه کړو. يو بل به سره نه ډاروو او د توهينېدو خو بايد ډډه وکړو. که ناسمونونه وو، هغه بايد يو بل ته په پوهنيزه دلایلو په گوته کړو يو بل ته د درناوي په څلورديوالي کې گوته يوني.

يوه بله هيله: دمور زيات کسان کله، کله داسي کوي، چي يو څه وگوري، نو سملاسي وايي، چي داڅو له دي او هغي ژبي داسي ټکي په ټکي را ژباړل شوي. دا سمه خبره نه ده، چي دي ته د ناسمون په سترگه وگورو. که ژبنيز ناسمون په کې نه وي، خو د يوې ژبي د بلې ژبي ويیونه سره همداسي په انډول کې بايد وي. د يوې ژبي غونډاله به په کټمت انډول ويیونو په يوه غونډاله ژباړي او هېڅ گډوډي به په کې نه راولي، د پښتو ژباړي په لارو. خو که يو څه دنورو ژبو په مرسته ليکي، نو هرو مرو به هلته د هغي بلې ژبي ليکني د پرېپوهېدنې گټه اخلي او اړ نه يي، چي هغه دي وژباړي. ژباړل او له يوې پوهنيزې خونديونې په ليکنه کې گټه اخستل، دا يو له بل بېل څه دي.

هسي مي ورته پام شو. يو ليکونکي ليکي: **د کم خوني** لپاره هم گټور دي

نه پوهيرم، چي ولي به دمور د ليکونکو له پښتو څخه دومره زړه تور شوي وي، چي د کم خوني لپاره هم پښتو انډول نه ليکي؟

لنډ: پښتو ته ناسم راننېاسل شوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

پيل يادونه: په ليکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته راوړل غواړم.

دا ليکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدې شي او په ketabton.com زما په همدې نامه کتاب کې راټولي شوي دي.

څنگه پوهېږو، چې دا يا هغه ويې يا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلگه: اوبلن د بهېدونکو په ځای. واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبي، شيدې نه اوبلنې کېږي، دا بهيرې او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځني ژبه کې لروده، خو بيايي هم اوبلنوو.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی او يا د کومې غونډالې ليکل، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدې نه شي، ناسم دی.

بېلگه: ی او ی دا د يوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېگانو ليکل کېږي، نورو بېگانو ته نه ټوليز کېږي يا نه دی ټوليز شوی. نو دا ،، ی،، بسيا کوي يا همدا شته او دا بله ،، ی،، په پښتو کې نه شته.

درېم: هغه نومونه يا ويونه، چې د ژبلاړې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د يوه غږ له پاره دوه بېگانې او يا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پېداېښت بدللول دي او ناسم.

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې بسوونيز دلایل راوړل کېږي، بايد له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي

پنځم: بيا د پورته لنډ: پوهنيز دليل کوم دي؟ هغه دليل، چې له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي.

بيا داسې پيل کوو:

يو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راورل ناسم دی .دا د ژبي او شمېرپوهني له لاري او ټوليز هم نه دی او دا دي هم په ياد وي، چي دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دی، له دي د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهيدونکو له پاره کارول کيږي .اوبلن يواځي او يواځي د واورو خوي دی او بس.

دري : تر : په ټولو هغو ځايونو کي تر ناسم دی، چي داسي نه وي:

دي لاندي دوه غونډالو ته پسي يادونه وگوري. په اند مي دلته دما پرېکړه يا قضاوت هم بايد بدل شي.

لومړی اړيکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پوري.

دويم ترنوی :په کوټه کي ۲۰ تر ۳۰ کسانو پوري ځاييږي.

دريم د مهال يا يو څه پای : تر نهه بجو پوري درځم

بيا : پرته له داسي غونډالو، په بل هر ځای کي ،، تر ،، ناسم دی.

يادونه : د ما په نوي څېړنه کي د ،، تر ،، مختري د نومځايينيوي سره د حالت يا څنگه والي په څېر د نوم اوشينوم سره مل راځي، دا په دي پرېپوهېدنه چي د يوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. يوه بېلگه راورو:

له ما څخه تر تا پوري. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پوري،، اړيکويونه داسي په نامه پسي ځايينيوي دي، چي له امله يي ،، له،، او ،، تر،،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بيا هم دا ،، تر،، يواځي او يواځي د همدې اړيکوي ،، پوري،، سره راځي او نورو ځايونو کي ناسم دی.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کي روښانه شوي او دريم هم وگوري. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلگه: سپين له زرغون څخه بنکلی دی، خو سپين تر زرغون پوري بنکلی دی، ناسم دي.

سپين و زرغون ته بنکلی دی. سم او سپين تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ی.

بیا: ،، تر،، بی له همدی حالت یاخنګه والی بله پرپیو هېډنه نه لري.

پنځه :ئ: زمون په پښتو کې داسې ،، ئ، خای نه لري. دا ژبلاړ نه ده، چې غږ دي یو او ،، ئ،، دي دوه - یا ان و ۱۶ ته هم رسېدلی شي - وي. تولید شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ: غونډاله -،، سړکال تر ټولو ډېر انګور شوي،،، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرپیو هېډنه نه لري.

که ووايو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سړ کال ډېر انګور شوي دي یا سړکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سړ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سړکال و تېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،، تر ډېره بریده یا ... پولي،، او هم یا ،، تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له بریده یا پولي ډېر شته.

اته : کچه مور زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندي به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه: منځ یا منځتکی: یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسي منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ. په مخ یې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي. مخ - یا مخي ته، دمخه، مخ - یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. (که په مخ کې یا ښه یې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر څو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي وپېنه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا. په دي پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

دولسم: روغتون، چې مور د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی. سم یې ناروغتون، روغتون یا روغتی دی. روغتی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا تری پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنی نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کارونې لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولید کېدی شي یا تولید دی او که څنگه؟

پنځلسم: همداسې بشپړ اند، چې نه پوهېږي، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

شپاړسم: له دباندي ناسم رانیولي وییونه:

واحد څه ته وایي؟

مور واحد پوره ناسم کاروو. سمه نه ده. پیدایښت مور ته هم په خپله ژبه کې پیدایښتي څه راکړي.

لنډ:

یو متر = one metre = (واحد متر). کېدی شي دا المتر الواحد ولیکلی شي (نه پري پوهېږم، کړی شي راته سم یې کړی) = 1m = ۱ م

یو یا واحد یا انگرېزي one یو گن دی لکه ۲، ۷، ۱۲۰ او بس یو گن. کومه اله نه ده.

متر د اودوالي لپاره unit دی، پښتو یې یوون او عربي یې وحدة دي. دا د یوه ټاکلي اوردوالي لپاره اله ده او دا ټاکلی اوردوالی هم متر دی، چې د اوردوالو څومره والی په کچوي نه گن او نه یو او نه واحد او نه one او په هرځای کې همغه اله ده یا انډول. دا بیا لوي او وړې برخې لري، چې د بېلابېلو شیانو لپاره له دوی څخه انډول یووالی ټاکلشوی دی.

که ولرو: پنځه افغانی، نو پنځه گن دی او د دي لپاره افغانی یو یوالی یا وحدة دی او نه گن دا په دي پرپوهېدنه چې نه یو او نه واحد.

دلته مي يو څو بېلگي راوړي، نور په Ketabton. Com کې، که گران لوستونکي، د دي اونورو سمونونو سره مينه لري.

يوه يادونه :

دا ما ته يوه بايزه او بي ارزښته ليکنه اوگوتنيونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

مور پوهنيز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وگوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دي مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوي راڅخه د ډاکټري شهادتنامه واخلې او که نه، نو بيا دي راته د ژبپوهني ډاکټري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو ليکلوسټ خاوندانو هيله کوم، چې د دي پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دي او ټول د دي ناسمونو سره گير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانگي او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دي دي کار ته راوبولي .

په پای کې دي د يوې يادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنيزه ځاننيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او مور ورته چپه خوله پاتي شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دي پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړی، چې زما ملگري او پېژندکلوې، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زورېږم. او رښتيا ډېر زورېږم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دي مور ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دی.

مور کره پښتوپوهان او ليکوالان لرو، چې هغوي هرورومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د ليکنو ناسمون را په گوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مندوی يم.

دتاسو د ټولو له سرې سيني ډېره مننه.

له څه سره چې مخامخ کيږو، بايد چې په نوم يې په پښتو هم وپوهيږو.

د نوو يا لږ نوو شيانو سره چې مخامخ کيږو، نو دا اړيکته ده، وپوهيږو، چې دا په پښتو څه بلل کيږي.

په ژبه يا ژبو کې ويونه څنگه منځ ته راغلي؟ او يا مور د څو ډوله ويونو سره مخامخ يو؟

ايا د يوې ژبې ويونه په بله ژبه انډول ژباړل کېدی يا انډول يې ليکلی شو او که څنگه او يا يې همداسې پريږدو، لکه تراوسه مو په ټولو پوهنو کې همغه دباندني نومونه پرېښولي، له بنونځي نيول تر پوهنتون پورې، چې گوندي ژبه مو نوره ستونځمنه نه شي؟

مور په ژبه کې منځ ته راغلي ويونه په لاندې درې ډوله وپشو:

لومړی: هغه ويونه چې د پيدايښته را سره د اړتياو له امله منځ ته راغلي يا راپيدا دي. دا ډول ويونه په هره ژبه کې انډول لري. داسې ويونه ياوي، چې په يوه ژبه کې وي او انډول يې په بله ژبه کې نه وي، ډېر کم دي. دا سې کېدی شي، چې د يوې ژبې يوه وي ته په بله ژبه کې څو انډول ويونه شتون ولري.

دا ځکه داسې ده، چې د هرې ژبې ويونکي دا له سره مل ستونځې همغه ستونځې دي.

مور چې په پوهنه کې نومونه کاروو، نږدې ټول يې عربي دي او مور يا زموږ پوهانو دا جرأت نه دی کړی، چې د دې عربي وي لپاره پښتو انډول وليکي او يا شايد په هغو وختونو کې به ډاکار ستونځمن وو، ځکه پوهنه مو بايد د لومړي ځل لپاره له عربي يا فارسي رانيولې وي، چې له هغه وخته يې دا پښتو راته اړيکته يا د پښتو انډول راته - لکه اوس هم - نابلد برېښېده.

بېلگه: پښتو غونډوسکه يا پنډوسکه او که غواړئ توپ، الماني او انگرېزي يې بال، چې د عربي د کرې سره انډول دي. باور وکړئ، چې ما افغانستان د علومو اکاډمي، نصاب او د پوهنتون له استادانو پوښتلي، چا يې راته سم ځواب نه دی را کړی پرته له يوه ملا صيب څخه چې هغه په عربي پوهېده.

مور ته دا خپله غونډوسکه داسې لږ همداسې بې ځايه يا کم ارزښته برېښي يا همداسې د لوبو يو شى، چې گوندي دا په پوهنه کې غواړي، چې په ځمکچپوهنه کې د کارولو بڼه نه راته برېښي، ځکه ورسره بلد نه يو، خو کره يا بال همدا شى دی، که غواړو او که.

دويم : د هغو شيانو نومونه، چې د تخنيکي ودې سره جوړ شوو شيانو نومونه دي. دا زيات يې هغه نومونه دي، چې د دې جوړ شوي، جوړوونکو کسانو ژبو څخه منځ ته راغلي، چې زيات يې د همغو ژبو د پيداېښتي گډوله نومونو څخه موخه وړ جوړ دي.

په پوهنيزو نومونو کې هم داسې ده، چې هر نوم د خپل ځان لپاره يو کره پېژند لري، چې د همغه پېژند له مخې دا بيا د يوې ژبې وی يا نوم د بلې ژبې د نوم سره د اندول له مخې پرتله کيږي. راځي چې وگورو، چې په پښتو کې دا نومونه څنگه برېښي؟

زه دا د نومونو اندول د شمېرپوهنې څخه ستاسو مخ ته ږدم. دلته تاسو يواځې يو څه ته وگورئ، چې دا سم دی او که؟

دا چې دا په پښتو کې سختيږي او که اسانيږي، ورځنی دي شي او که؟

په دې سملاسي پرېکړه مه کوي، دا د روښانونې په څېر ولولئ او فکر يې په سمون او ناسمون وکړئ.

مور به دا په لاندې ډول روښانه کړو، چې يو ويې څنگه وييکتاب يا ډکشنري کې روښانه او شغل کېدی شي:

له پيله يوه يادونه: دا چې په مسلکي اړخ کې دا اړيکې دي او که، نه؟ دا بله خبره ده، خو دا له دې امله غوره دي، چې په پښتو ژبه کې يې اندول څه شی دی او دا لږ ترلږه د ژبپوهانو د مينې سره سمه وي.

بېلگه : function (لاتين ويي دی خو دې نورو ژبو هم دا نيولی او د خپلې ژبې اندولی يې هم ورته ليکلی او په ورځني ژوند کې پرې پوهېدنه يې دنده ده): په شمېرپوهنه کې مور د انگرېزي د function او الماني die Funktion دا وييونه په خټه کې لاتين دي او عربي تابع څخه چې دا څه شی دی او د پښتو اندول به يې څه وي؟

د فنکشن مانا په ورځني خبرو کې دنده ده، خو شمېرپوهنه کې فنکشن ته په انگرېزي mapping وايي او الماني کې فونکټيون ته die Abbildung (دې ته دې پام وي، چې ځنې شرطونه په کې شته، چې هغو ته مور دلته گوته نه نيسو) وايي. د دې اندول په پښتو کې څېړونه ده. په عربي چې مور يې کاروو تابع ورته وايي، چې په پښتو د څېړونې اندول ترې پوهېدنه نه ده، چې روښانه به يې کړو.

پېژند يې: فنکشن د يوې ډېرې هرتوکي د يوې بلې يا همغږۍ ډېرې په ټيک يوه توکي څېره کوي، يعنې په الماني ابيلدن کوي او انگرېزي يې مېپينگ کوي او مور ورته ارين بايد ووايو چې څېره کوي. نورې پېچلتيا پسې نه څو، خو دلته پوهېږو، چې په پښتو به دې ته څېرونه يا څېره کونه ووايو.

$$f: x \rightarrow y$$

په خواشيني بايد ووايم، چې زه دا ايکس توکی دی، له لوي ايکس او داسې نور نه شم ليکلی، خو موخه مې ترې شمېرپوهنيز څه هم نه دي، روښانه کوو.

په پورته کارونه کې د اېف دنده ده، چې ايکس په اېسېلون څېره يا مېپينگ يا ابيلدن کړي، نو له دې امله دې کارونې ته په انگرېزي مېپينگ، الماني ابيلدونگ، چې پښتو انډول يی څېرونه يا څېره کونه ده او نه بل څه.

په پورته کارونه اېف کې ايکس او اېسېلون دواړه واريابلې، عربي يې متحولي، چې پښتو انډول يې اووښتوني يا بدلېدونې دی. اېکس خپلواک او اېسېلون بلواک دی، ځکه چې د اېسېلون ارزښت د ايکس په واک کې دی.

دا چې په عربي کې ورته تابع، وايي موخه به يې ترې اېسېلون وي، چې هلته څېره کيږي او هغه د ايکس تابع دی، نور – لکه د انگرېزي او الماني په څېر – نه پرې پوهېږم.

اوس به نو دا په پښتو داسې ووايو: کارونه (زما په اند چې اړينه به نه وي، چې عمليه ورسره وليکم) اېف ايکس په اېسېلون څېره کوي يا د اېف کارونې سره ايکس په اېسېلون څېره کيږي. چې لومړی يې خپلواکه او دويمه يې بلواکه اووښتوني ده (اورېدونې نه ليکم، ځکه چې اورېدونې يو بل څه ته وايي که يوه کره ولرو او هلته يو موټر ځي او داسې يوځای يا ښه يې ټکی راشي، چې دا موټر په دې ټکي د لور څخه واورې يعنې لور داسې بدله کړي، چې په کره پاتې شي، نودې ته اورېدنه او دې ټکي ته اووړونټکی (په الماني کې ورته Wendepunkt ونډې پونکت وايي او عربي کې نقطه انعطاف وايي) په ورځنۍ خبرو کې وايو، چې هغه انعطافمنونکی نه دي په دې ترې پوهېدنه يا مانا، چې له خپلې خبرې نه اورې)) وايو). دا اووښتوني او اورېدونې به سره په همغه پرې پوهېدنه وي، خو که په شمېرپوهنه کې يې غواړو وکاروو، نو بايد د کارونې موخې يې سره توپير کړای شو، ځکه يو نوم په پوهنه يا شمېرپوهنه کې د دوه شيانو لپاره نه کارول کيږي.

يا د فنکشن دا پېژند لاندې له بېلابېل ډولونو: په شمېرپوهنه کې فنکشن يا څېرونه د دوه ډېريو منځ کې اړيکې دي، چې د يوې ډېرې (د خپلواکو اووښتونو ډېرې، د خپلواکو ارزښتونو -) هر توکی د بلې ډېرې (څېره ارزښت ډېرې، بلواک - ، اووښتوني -، بلواک

ارزښت -) په ټيک يوه توکي څېره يا تنظيم شي. دا د فنشکن کلیمه په ادبياتو کې په بېلابېل ډول پېژندل کېږي يا بېلابېل پېژندونه ورکول کېږي. مور يې نور نه څېړو.

راځی چې اوس لنډ يو بل شمېرپوهنيز نوم هم وڅېړو:

دفرنشلمېرنه: دا د لاتين څخه دی، پښتوانډول يې کمينتشمېرنه راځي او په شمېرپوهنه يې کارونه په نږدې همداسې موخې ده. دا په هره ژبه کې د همغې اړوند موخې له پاره کارول کېږي، چې په گوته کوو يې.

اندول يې يا ښه بلل يې عربي مشتق، الماني die Ableitung او انگرېزي يې derivative دي، دا څه کارونه ده؟

لنډ: په دې کارونه کې د څېړونې- ارزښت يا فنکشن - توان په يو کمپري. دا په دې تړي پوهېدنه، چې د ارزښتډېرې توکي په يوه توان راکمپري، له دې امله يې د پښتو اندول هم رابېلېدنه ده. په دې نورو دوه ژبو خو پوهېږم، چې اندول يې رابېلېدنه ده، خو گومان مې دی، عربي کې به مشتق هم - چې اشتقاق به په کې راځي- د رابېلېدنې په پرېپوهېدنه وي.

دا بېلگې لږ ستونځمنې دي. راځی چې يوه ساده بېلگه يې هم راوړو.

مور په ښونځي کې مثلث لوستلی او باور وکړی، چې په هغه پښتو اندول پرېپوهېدنه يې دا اوس هم نه پوهېږم، خو د الماني او انگرېزي نومونو په پرېپوهېدنه يې پوهېږم، تاسو سره يې گډوم.

انگرېزي يې triangle، الماني يې dreieck

دلته له همدې سره له دې ستونځي مخ شو، چې د انگرېزي انگل خو په الماني کې وينکل Winkel ده، نو دا څه خبره شوه.

په المان کې له کرښو رابند جوړښتونه لکه پښتو کونجونه او گودونه (Ecke) لری، چې د کونج اندولی وينکل او گود اندول يې اېکي Ecke دي او په انگرېزي کې لکه فارسي کې هم يواځې انگل يا زاويه لری. دا په دې تړپوهېدنه چې په پښتو کې هم دنننی کونج او دباندنی گود دی(مور ورته د کندهار شاوخوا ځايونو دي ته گوټ هم لرو، خو نه پوهېږم، چې هغه هم همدا گود دی او که څنگه؟ دا به ژبپوهانو ته پرېږدو).

ما له دي امله دامثلث د الماني ژبې په څېر درېکونجی نه دی لیکلی او انډول یې درېگودی دی. یو چا راته وویل، چې گود خو گود ته وايي، دا په دي پرېپوهېدنه، چې یو څوک گود ځي. زماځواب وو چې څوک پښه سمه نه شي غزولی گود دی او دلته هم چې دا کرښه سمه نه ځي، نو گود جوړوي.

اوس به راشو یو څو نورو تخنیکي نومونو ته:

یو – په فابریکو کې پټی دي، چې کار گر مالونه پرې باندي ردي، هغه ځغلي او دا مالونه یا شیان له یوه ځایه بل ځای ته وړي.

دوه – چې په مغازو یا سترو پلورنځیو او یا نورو دگنوگونې ځایونو خلک ښکته-پورته کيږي د هغو لپاره هم دا پوری جوړي دي، چې څرخي او همداسې په هوایي ډگرونو کې داسې پټی دي، چې هغه تل په خوزښت کې او مسافر یا په درېږي او یا پرې ځي.

درې – دا څېره شوي اله:

په فیسبوک یا مخکتاب کې مي هغه تېره ورځ د لاندې خونديوني سره یوه لیکنه خوره کړې وه. داسې څوک ورسره ډېر خوښ نه وو، چې گونې زه داژبه سختوم او نوي ویونه پیدا کوم. زه په ژبه کې د نوي ویونو پیداکولو سره سم مخامخوالی لرم او چا چې پیدا کړي هغه هم ټول یا زیات یې ناسم دي، نو له دي امله دا لیکنه (په دي هکله مي کتاب په کتابتون کې کتلی شی او یا په همدې خپرونه کې هم).

پرون مي د بوبت سره ستونځي پیدا کړي. د درځټروني، راکښنپټري لوبډلی وو. که د تروني ترنپټري؟

موخه: الماني - Zipverschluss oder Zipp يا Reissverschluss انگرېزي zip fastener يا لنډ zipper ستاسو خوښه، چې په څه ترې پوهېدنه يې په پښتو ځانونه وپوهو او که نه او يا به زما ناسمونو چپرته وي؟ زه يې د پښتو د نوم سره نه يم مخامخ شوی.

بيا يادونه: د بلې ژبې هر وي لپاره که د پښتو ويی وي، نو هر ورو دي وکارول شي، دا ساده او د راتلونکو لپاره زر پوهور دي.

درېم : هغه نومونه دي، چې د اړتياوو سره سم منځ ته راغلي، خو دا د هغه چا يا هيواد د ژبې نومونه دي، چې دا نوم په کې د لومړي ځل لپاره کارول شوی او په بله ژبه يې موخه وره ژباړه نه کيږي، چې دا بيا همهغسې نيسو، لکه د عربي معيار، چې د لاتين د ستاندار (ايستاندارد ناسم دی) سره انډول دی.

زموږ پښتانه ليکوالان غواړي، چې دا معيار يا ستاندار هم په پښتو کړي، خو دا په پښتو کې انډول نه لري، لکه په دې نورو ژبو کې برته له عربي، چې زما په گومان ستاندارد او معيار سره انډول دي.

خبره اوس دا ده، چې موږ پښتانه د هغو ويونو لپاره، چې انډول يې هرو مرو شته وي، په پښتو انډول وليکو او که نه کار ورسره ونه لرو، لکه تراوسه مو، چې ورسره نه دي لرو دي او که لږترلږه په هغه انډول يې بايد وپوهېږو.

يادونه: نومجوړوني هرو مرو ناسمي دي. په دې هکله مي د ټولو جوړشوو ويونو يو کتاب ليکلی.

په خواشيو بايد ووايم، چې نه يې څوک ردوي او نه يې هغه زياتو يې په خپلو ليکنو سم کړي، بيا يې هم وگوري.

زما کتابونه هم وگورئ او که څه درته ناسم برېښېده، نو اندونه به سره گډ کړو، ژبه د ټولو ده او ديوه ياڅو کسانو ملکيتنهدی، راځي، چې پهگډه يې ستونځوبي ولټوو، له دې امله مي برېښناپته.

زما برېښناپته: smakhan1946@gmail.com

زمالیکني او ژباړې که د هغه مسلک له مخې درته مناسب او بني نه برېښي، هغه مو خوښه، خودا چې په دې شمېر پوهنيز او فزيکي نومونو د پښتو په اندول پوه شو، خو داهم اړيین دی، چې ويې گورۍ او ډېر يې وگورۍ، دا ژبمینوال او ژبپوهان هم . سم او ناسم اندول دې يې راته په گوته کړی، که مينده مو.

پوه پای يادونه : که چېرې د ژبې ويونه ډېر وخت لپاره او بيا په پوهنو کې ونه کارول شي، نو دا په ژبه کې له منځه ځي او همداسې به ورورو دا نور هم له کاره وځي، چې بيا د ولس لپاره د ژبې، د خپلې ژبې اړتيا له منځه ځي او دا ژبه پخپله ورورو له منځه ځي. دا اوس هم که تاسو زموږ د پښتنو ليکنې وگورۍ، هغه دباندني ويونه هم ډېر کارول کيږي، چې خپله پښتو اندول يې روښانه شته وي. ليکنو ته پام وگړی، خو ځان ته به هم گوته ونيسم، چې زه نه پوهېږم، زما ليکنې به څومره له دې امله هم چې دباندني يا د بلي ژبې ويونه نه کاروم، نيمگړې وي او د کوم د خپلې ژبې لپاره مي بايد کوم د بلي ژبې وی کارولی وي. مرستې ته مو هرکلی کوم.

گن شمېر

(دا څه دي او ياڅه پرې پوهېدنه لري؟)

زه له ډېر وخت څخه را په دېخوا گورم، چې زموږ ډېر ليکوالان او ژبپوهان دا ، ، .... گن شمېر انسانان. ، ، ....، يا يو بل څه خو گن شمېر ليکي.

زه يواځې دومره پرې پوهېږم، چې د ليکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه کې نه ده، موخه د دې دوه ويونو گډه کارونه کې ده، چې څه ترې پوهېږو.

ما ته خو دا ، ، گن شمېر ، ، څه نه وايي او يو بېځايه او بېموخي د ، ، گن ، ، او ، ، شمېر ، ، سره يوځاي کېدو کارونه ده.

زه خو په دې نه پوهېږم، چې ، ، گن شمېر ، ، به څه وي. زه په دې اند يم، چې دا ليکونکي يې هم په ترېپوهېدنه نه پوهېږي، چې څه به وي، خو خوند يې ورکړی او ليکي يې. په

ډېره بڅېښنه، چې دا فکر هم راته راځي، چې دا ازار يا زورېدل لوي څښتن دماپه برخه کړي، چې دما ورته پام را اوږي او دېل چا ان تر ژبپوهانو پوري يې ورته پام نه وي. داسې به نه وایم، چې مور تر اوسه نه پرې پوهېږو. ډېره بڅېښنه راته وکړي، خو دا داسې لږ سکونډل دي، چې يا مي باوري کړي او يايې راسره ومنې. دا ازار لکه چې يواځې ما ته شوی چې، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ويونه، عنوان لاندې مي يو کتاب هم په، کتابتون.کوم، کې شته.

مور پوهېږو، چې د لیکونکو موخه به څه وي، خو داسې څه، چې ترې نه شو پوهېدلی، چې موخه به يې دایا داوي، راور نه ناسمه ده. د لیکونکي موخه ده، چې، ډېر کسان. دا گن شمېر خو د ډېر په تریپوهېدنه نه دي.

گن کسان، چې سره تنگ نښتي ولاړ وي. دلته گن د متعدد په تریپوهېدنه دي. ډېر گن کسان هم ناسم دي، که موخه ترې د گن کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور هم سره وښلې، داسې، ډېر گن، او نه ډېر کسان، چې گن وي.

همداسې ډېر شمېر هم نه شته، خو په شمېر ډېر (يو څه چې وشمېرل شي او د هغې گڼون ياتعداد جگ وي، نو کېده شي، چې دا تر اوسه ورسره بلد شمېره وليکو، خو دا هم بايد په جگه گڼه) ځنې لیکونکي به ورته جگه شماره ووايي (په دې هکله مي هم لیکني شته او يوه بله لیکنه هم پرې لرم).

خو په هره موخه چې وي، کارونه يې ناسمه او د هغې غوښتونې موخي لپاره بېموخي کارونه ده.

په ډېره خواشینی باید ووايم، چې په پښتو کې د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دي، چې زه بايدملا مت وم. که ما تاسو ملا مت کړي او ما ته زما د بي مسؤليت کار ناسمونونه وښايي، نوماته بيا مناسبه جزاوتاکي په دواړو سترگو به يې منم.

وړاندیز: د ناسمون له امله شهادتنامه راڅخه واخلي.

په هکله يې د درانه بېرک لیکنه او دما ځواب

د موزیگي شکیدلیه کټه

زه چې دې لنکه تینگووم بازو دې ځینه

گرانه شینواریه!

زه غواړم چې ستا په لیکنه لږ انتقادی نظر ولرم:

- ۱- دا څه دي او ياڅه ترې پوهېدنه لري؟ ، دا جمله داسې بهتره ده: دا څه دي او يا څه ترې پوهېږئ!
- ۲- زه يواځې دومره پرې پوهېږم، چې د ليکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه.....
- پورتنی جملوکي دوه کامې بي ځايه دي او د چې حرف يې سره يو ځای کوي
- ۳- گڼون - دا کلمه مصنوعي جوړه شوي کلمه ده او د هيڅ سيمي په خبرو کي مي نه ده اورېدلې خو که يې گڼنه وليکي نو سمه به وي لکه شمير - شميرنه گڼل- گڼنه وتل- وتنه
- ۴- د گڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور..... په دغه ځای کي کامه نه شته ځکه چې د ربط کلمه لري-چې
- ۵- هغي گڼون يا تعداد جگ وي، نو کېده شي، چې- تعداد جگ وي؟ يعني ډير وي؟ هو! دوه کامې دواړه نه شته.
- ۶- خو په هره موخه چې وي، کارونه يې ناسمه او د هغي غوښتونې موخي لپاره بېموخي کارونه ده. کارونه= کارها کاروونه= بکار بردن
- ۷- ووايي؟ نه! و وايي - ځکه چې دوه جلا کلمي دي
- ۸- په ډېره خواشيني بايد ووايم، چې په پښتو کي - سم يې: په ډيره خواشيني بايد ووايم چې... .
- ۹- د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او ليکنو سره په مخامخوالي کي دي، چې زه - سم يې: د سمون له امله زما اند د ستاسو اندونو .... کي دي چې.....
- ۱۰- نوماته بيا مناسبه جزا وټاکي - سم يې: نو ما ته بيا مناسبه جزا وټاکي

پورته ليکنې ته دماځواب

گران بېرک صيب! ډېره مننه، چې دا دما يا زما د ليکنې په هکله مو ستونځي گاللي. هيله ده، د ما د اند سره، چې له ،،گڼ شمېر،، څخه څه نه پوهېږو او دامې د ليکنې بنسټيزه موخه وه، هم اند وي.

په ،، پښتو کي ناسم ورځني شوي ويونه،، د نامه لاندې مي کتاب شته، چې د ويونو سمونونو لپاره يې جوگه يم.

د ما په اند خو مور لاتر اوسه په هيڅ يوه پوهنيز څه کي دا کټ لا جوړ کړی نه دی، نو لنگه خو يې لا څه کوي، چې وروستی خبره ده (د ولس پرمختگ د ژبي د پرمختگ سره مخامخ او په څټ اړيکي لري).

يوه پيلياډونه: کله کله - چې بايد مخه يې ونيول شي- دما څخه -شاید له نورو څخه هم- دا د بېلېږني تکمه ونه وهل شي، نو هغه اړيښه بېلونه پاتي شي، د دي بڅښني غوښتنې ته هم

بايد اړتيا پيدا نه شي او هرڅه په يوه پوهنيزه ليکنه کې سم وليکل شي. دا چې دا ناسمونونه منځ ته راغلي، بڅښنه دې وي. ستاسو ليکنې ته:

۱ - ته: په دې کې چې کومه غونډاله به ښه وي، څه نه وایم، خو دومره وایم، خو د دې لپاره چې، معني،، وليکم، ماته دا د پښتو،، تربپوهېدنه،، موخوره برېښي. ستاسو له اند سره هم اند يم.

يادونه: په پورته کې د يوې،، چې،، څخه د مخه او وروسته بېلېدښته يا دمکې او که غواړئ کوما نه شته.

۲ - ته: په دې بېلېدښتو، دمکيو(دمه کيو؟) يا کوماوو کې، چې څنگيزې غونډالې يا نوره ښه يې: څنگغونډالې بېلوي، زه په خپل اند يم. دلته بايد بيا د څنگغونډالو پېژند راواخلو او د هغې له مخې به بيا خبرې په وکړو. دا به هم په يوه ليکنه کې بيا وگورو او خوښ به شم، چې اند دې د ځان سره ولرم.

۳ - ته: خبره دې سمه ده او د،، گڼل او شمېرل،، باندې يوه ليکنه لرم، که هغې کې دې هم راسره مرسته وکړه، خوښ به شم.

داسې لږ يادونه: گڼل، گڼنه، گڼ، گڼون... مور دلته گڼل او گڼي سره بلد يو، دا نور به سره بيا گډ وڅېړو.

۴ - ته: دلته هم لکه د مخه زه په خپل اند يم. که د ربط کلیمې څخه مو موخه

Konjunktion وي، نو د دې اندول ما ته په پښتو کې ترنويونه برېښي او هغه ترنويونه،، يا،، او،، او،، او نور دي. گومان مې دې چې،، چې،، به ترنوی نه وي(؟؟؟).

۵ - ته: دابه هم په اړونده ليکنه کې روښانه کړم. دا هم د تېر په څېر.

۶ - ته: په دې پوښتنه کې به هم داسې هم اندوالی سره ونه لرو. دا ستا به سمه وگڼو، خو بيا نو بايد وليکو: کاره ونه. داسې ليکنو کې د سېلبو بېلولو او يا مورفېم بېلولو په هکله بايد بيا خبرې وشي.

دا سمه ده، چې د يو بل تربپوهېدنې سره توپير لري، خو دا يو د کار زيات دى او دا بل خو همغه ستاسو په موخه دى، خو دا هم بيا د اورډو خبرو لپاره يو څه دي، چې په ليکدود کې بيا داسې ټولو ويونو ته يو پام وشي، خو داسې ويونه په ټولو ژبو کې شته او سړی تربپوهېدلی شي

ځغلوڼه(ځغله وونه يا ځغلوڼه): داسې ستونځې په ټولو ژبو کې شته، ډېره به يې پېچلې کوو نه.

يادونه (ستاسو په اند، نو دلته بيا دا يادونه هم يادوونه وليکو): همدا اوس مې يوه ليکنه له الماني ويکي څخه کاپي کړه، چې همداسې د نورو ليکنو په مټه به دا څنگيزې غونډالې يا څنگجملې سره يوځای وڅېړو.

۷ - ته: ووايې، ووايه!، وکړي، وکړه!، وځلې، وځله! او نور. په دې ويونو کې، و
 ، له نور بېل څه تر پېوهېدنه (په بڅېښه، چې زه لا په دې خپل نا بنکلي ليکنډول پاتې
 کيرم. په دې کې مې يوه موخه شته) نه لري. دا يو فونيم دی، خو د اړونده وي پرته
 تر پېوهېدنه نه لري يا څه ترې نه شي پوهېدل کېدې. په ، د هغه کتاب، غونډاله کې د ، د
 ، يوه تر پېوهېدنه لري، ځکه چې د خاوندوالي مورفيم دی.
 د ، دما، زما، يما، په هکله يوه ليکنه دما په ياد کتاب شته او بله ليکنه هم پرې لرم، هيله
 ده - که زړه دې غوښتل - چې ويې گوري. (په ، هيله ده چې ويې گوري، کې بيا
 بېلېدځښه نه شته).
 گومان مې دی، چې له دې سره به مې دا نورې پاتې گوتنيونې هم په گوته کړې وي.
 هيله ده چې ډېر مو ستړي کړي نه ياستی

زما (دما، يما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د م ک ملگرو څخه کړې وه.

لرو: يما، يمور، يتا، يتاسو، زما، زمور، ستا، ستاسو، دما، دمور، د تا، دتاسو.

دژبلار له لارې کوم سم دي او ولي؟

په هکله يا ځواب کې د گرانو م ک ملگرو اندونو داسې لنډيز:

يو ا: ځني په دې اند دي، چې گوندي ليکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

يو: ځنو ته د داسې پوښتنو او ليکنو منځ ته راچول نا اړين او ناسم برېښېده، ځکه چې دا
 لهجې يا ځای اړونده ويپنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ويل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زمور، ستاسو غوره
 شوي او بس.

يوه يادونه: زه له خپله ځان څخه نه جوړوم او نه ليکم، چې نورو ژبو يا لږترلږه الماني
 کې يې انډول نه وي. پيداېښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پيداېښتي ځانگړنې يې
 هم ځانگړې لارې لري.

دما د م ک ملگرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې ليکم:

په ډېره خواشینی باید دا هم ووايم، چې زه يو لور او تاسو ټول بل لور یاستی او دا هم د ما د ملامتی لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنيز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه گورو، چې زما لیکنه بیا څنگه ناسمه په پوهنيزو ویناو یا لیکنو اباده بنولکیري.

یادونه: زه پوهېرم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنيز او منلو لامل یې نه پوهېرم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې گوته پورته کیري او که پوهنيز دلایل راوړل کیري؟

که چا داراته ولیکل چې دما اند ناسم دی او که نه نو څنگه؟

د پوهني وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلگه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا یواځې او یواځې د واورو - چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړي او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې گوندي زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې گوندي ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیدایښته شته او پیدایښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

دمور ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درني خپروني کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندي دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکي منم یې، چې وړانديز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلي، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایي راسره ومنی او د ستونځو گاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړی. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (گرامر)

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسو چې همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او یایي کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندي:

۱ - زه به هيڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې يوه پوهنيزه موخه مې په کې نه وي او دما په اند يو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت ببځايه نه نيسم.

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنيزو خبرو کې يواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په ياد يې راړم داده، چې ماهيڅکله داسې وی نه دی کارولی، چې ما جوړ کړی وي او مور ورسره بلد نه يو، خو زما د ليکنو سره دا نابلدتيا شته، چې دباندني ويونه په کې يانه شته او يا ډېر کم دي، خو ناپوهور څه مې نه دي ليکلي.

۲ - ايا دا لهجه يا بلډول ويينه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ - م کې گوته ورته نيولشوي.

لهجه يا بلډول ويل نو څنگه وي؟

لهجه د يوه وي ځای اړوند بېلابېلو ويلو ته وايي، لکه: يما، يمو، يتا، يتو، يمور، يمير. دلته دا ،، ر ،، هم په درې ډوله ويل کيږي، چې دا هم بيا درې لهجې يا بېلابېلې وييني دي او يا دا: مور کور ته ځو. يو ډول ويينه او بله ډول ويينه يا لهجه ېې: مير کېر ته ځي (که دا مې سمه نه وي ليکلي، راته سمه يې کړی او ماته به بڅښنه کوی).

۳ - دا ما چې يې په هکله پوښتلي، دا د يوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکيت يا خاوندوالي لپاره نومځايينوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره *mein* د خاوندوالي پرونوم يانومځايينوي دی او انگرېزي کې يې *my* دی.

د دې لپاره مور په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده يو يې بايد سم وي، که څه هم پيداېښت ناسم څه مور ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي يا بدلېږي.

مور وايو: لومړی کس: يما، زما، دما،

دويم کس: يتا، ستا، دتا

دريم کس: دهغه (دهغې)

دا درې ډوله نومځای نيوي دلومړي او دويم کس لپاره دي او د دريم کس لپاره ځانله ،، د هغه (دهغې)،، دی. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله ليکنې کړي، چې ما يې ليکنو ته په خپل گرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله ليکنې خوري کړي.

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وی په څېر نه او بېل لیکل کېدی شي یا کیري، نو دلته به ووايو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، ټولیز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دريو څخه د ژبلار له لارې دما، دمور، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

يادونه يا زماتینگار: تر هغې، چې تاسو گرانو لوستونکو دانه وي رد کړی يا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

ماته به بڅبنه کوی، که ستري کوم مو.

په هکله یې لیکنې او ځوابونه

غلام حضرت جنوري 3، 2021

سلامونه

د گران او ښاغلی او مین او خوارکی کښ ” میری صاحب ” توپیر له میری سره دا دی چی

میری د خپل ځان او خپلی گېډی د تأمین پخاطر زحمت گالی او وچ مر مَلَخ ئې تر اربوز نیولی او خپلی هستوگنځی ته ئې وړی

خو

”گران میری صاحب ” خپلو گرانو وټوالو ته د ژبنی خدمت په انگېزه خپلی گوتی او قلم د خولو له لاسه لاندې خيسته کړی دی ، خواری او خوَلې او زحمت او لېونی مینه ئې د ستاننی وړ ده

خو

کوم دئ هغه نر چی ” میری صاحب ” ته ور ږغ کی:

ورور جانه! مور په ژبنی هستوگنځی کی غزېدلی پښتانه اوسمهال ډېره اشتها نلرو او نه هم د لوری احساس کوو ، د وړمی ورځی او پرون ورځی او نن ورځی جوړه سوې پالوده مو دا گړی بس ده (هسی د گېډی ډکېده مو موخه ده پدې نادادمنو حالاتو کی).

ښاغلی میری صاحب د المانی ژبی د اسمونو د اړتیکل په اندول غواری دا نسخه د پښتو سترخوان ته هم ډالی کړی، حال دا چی د المانی ژبی نسب او ژن له پښتو سره ډېر توپیر لری

په المانی ژبه کی اسمونه د اړتیکل تابع دی یعنی دا د die او der او das دیکتاتورانه
حاکمیت دی چی زه باید ووايم meine یا mein
اما

په پښتو ژبه کی هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توگه
ویلاى سم مثلاً
زما سدری
زما لستونئ
زما گَرَک
زما شلومبي
زما بوتونه
بله خیره دا ده:

د ډول ډول لهجو شتون یو طبیعی څیز دی
خو

لیک او لیک دود د یو لړ قواعدو تابع دی چی یو لږ قواعدو څخه د ” یووالی یا یو رنگی
” مسئله ده

بناً
که

احمد ولیکی مثلاً: دِما یا دِما قلم
محمود ولیکی زما قلم
حامد ولیکی ایما قلم

نو

دا به یو ډول بنوربښ او انارشی را منځته کړی.
بل عرض می دا دی:

دا به ومنل سی چی د بشری ټولنی په لمنه کی ځینی ژور بدلونونه د یو کس پلاس په
یوازی سر را منځته سوی دی خو هغه بدلونونه په نورو ډگرونو کی را منځته سوی دی نه
د ژبی په لمنه کی.

د ژبی په لمنه کی انقلابونه او بدلونونه کوم مشخص او ځانگړی لارښود او رهبر نه لری
بلکه دا یوه دسته جمعی او د گډ کار پروسه او پروژه ده.
سره لدی

د بخیل او حسود کس دی کور وران سی

که ښاغلی میری صاحب د خپل نه ستړی کیدونکی تلابښ په ښو پایلو ډاډمن وی نو ور ته
همیشه د بریالیتوب هیله لرو.

وگورو چی مثلاً ۴۹ یا ۵۰ کلونه وروسته به ” دِمونگه ” پښتو کومه بڼه ولری؟
په هره توگه

که مو ” پښتو ” د سمون په غږه کی خاندی یا نه خاندی او وخاندی یا نه وخاندی

خو
کله هيله لرو چی ” پښتونولی ” مو د سمون د غیری سره پخلاسی

دما ماخان یادونه:

گرانه غلام حضرته ډېره مننه چې لیکنی می گوری، د گوتخښی سره او په دې خوښېږم. دما لیکنی راڅخه ډېرې غزیرې، زه خو کم وخت لرم، خو وخت لرم، ځکه بل کار می نه شته پرته له لیکنو او په دې لیکنو ځان هم روغ ساتم. ستاسو د مینې ډکې لیکنې څخه په ډېره مینه مننه. ستا لیکنوته یو څو یادونې:

لومړی: پورته می ولیکل، چې لیکنې د خپلې روغتیا لپاره کوم او د بل چا لپاره یې نه کوم، خو که د چا په کار راتلی او گټه یې ترې اخستلی شوه، ورته خوښېږم او که د چا په زیان وي، نو ډېر به خواږدی شم او بخښنه به وغواړم، خو چې دا بدې یې راته څوک په گوته کړي.

زه د خپلې ژبې لپاره د الماني ژبلاړ څخه گټه اخلم، مور خو یې داسې لیکو، چې کله ناکله یې زه هم په هکله دې لیکنو ته اړ کېږم. تاسو چې کومې اندېښنې لرئ، دلته خبرې نه په کوم، هغه دما په گومان دما په لیکنه کې ټولې ځواب دي. تاسو لیکئ:

۱ - ، د ژبې په لمنه کې انقلابونه ... ،

زه گوره نور انقلابي نه یم، هغه څه چې په ژبه کې د پیدایښتې لارو سم، زمور ژبې ته څوک ناسم رانښاسي، د هغې په هکله لیکنې کوم او دلایل می تل راوړي، چې هر څوک یې ردکولی شي. ډاکار نه کیري، چې گوندې زه به لیونی یم یا زورور. زورور خو نه یم او په دې بل یې نه پوهیږم. تاسو لیکئ:

۲ - ، کوم دئ هغه نر چې ” میری صاحب ” ته ور ږغ کی: .“

دا کار خو هر څوک کولی شي، ته خو لا د هر بل څخه ښه، چې ما ته دما ناسمونونه په گوته کړي، په پوهنیزه دلایلو ودان، نوبیا خو دومره بدخویه یا زورور هم نه یم، چې دوام به ورکړم. تاسو لیکئ:

۳ - ، په پښتو ژبه کې هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توگه ویلای سم مثلاً ، .

ټولې ژبې پیدایښتې دي او پیدایښت د پیدایښت د لارې سره سم ژبلارې هم پیداکیري، چې دا هم د انارشي مخه نیسي، د په دې ترپوهېدنه چې څوک هر څه هرڅنگه باید ونه لیکي. تاسو لیکئ:

۴ - ،، که بناغلی میری صاحب د خپل نه ستړی کیدونکی تلابن په بنو پایلو ډاډمن وی نو ور ته همیشه د بریالیتوب هیله لرو ،،
که څوک ډاډمن نه وي، نوبیا دی ما ډاډمن کړي،
۵ - د گډ کار پروژه: داخو ښه خبره ده، خو که د گډکار کېدا شوني نه وي، نو بیا ورته لاس د ځني لاندې هم نه شو کښېناستلی.
هیله ده، چې ستړی دی نه کوم. زه خو ورته خوبېږم، چې په پیدا خبرو سره خبرې وکړو.
ستا ماخان
یوه اخرنی خبره دی دا وي، چې له پښتونولۍ خو راتښتېدلی یم. د دومره تکړه فکر مه راته کوه.

1. babrak جنوري 5, 2021 am 10:31 At

محترم میری صاحب! زه اخر هم پوه نه شوم چې (وی) او (ویونه) څه معنی لري؟ که وی لغت ته وایي نو د کومې سیمې پښتانه ورته وی وایي؟ او که دا مصنوعی لغت وي نو دا صنعت ښه صنعت نه دی!

ډاکتر ماخان میری

محترم ببرک صیب ډېره مننه، چې دا ادیبانو او ژبپوهانو خبرې مو ماته راواچولي او زه ورته خوبېږم.
زما دا لاندې یادونې:
زه نه غواړم، چې په لیکنو کې څوک راڅخه زړه بدی شي، خو که څه داسې نا انډوله خبرې په کې راتللي ډېره بخښنه دي وي.
لومړی: زه هیڅ وخت ویونه (لغات؟) نه جوړوم. ما دا ،، وی،، هم د پښتو لیکنو څخه رانیولي، چې دا سي ترې پوهېږم، گوندې د ویل یا وینا څخه به دا وی رانیول شوی وي. لږ تر لږه دومره پرې پوهېږم، نو له دې امله یې زه هم لیکم. چا چې ویونه جوړ کړي یا تخریب کړي، ډېر یې ناسم دي، چې په هکله یې ما کتاب،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، هم لیکلی. بېلگه یې اوبلن دی، چې د بهېدونکي په ځای یې کاروي او همداسې سلم ته ناسم سلن وایي یا تر ډېره برېده، چې هېڅ ترې پوهېدنه نه لري او همداسې نور.
دویم: رښتیا به درته ووايم، چې زه په لغات دومره پوهېږم، چې،، سپین، ختل، ونه، خوږ دا مور لغاتونو ته وایو، خو چې ترې پوهېدنه یې څه ده، هیڅ نه پرې پوهېږم.
دا به په الماني د ویونو کتاب کې وگورم. په عربي نه پوهېږم، له دې امله په لغات

هم نه پوهېږم، چې څه ترېپوهېدنه به لري. دا بايد ووايم، چې مور ډېر عربي ويونه ناسم کاروو دا ځکه چې نه پرېپوهېږو. بېلگه يې واحد دی، چې پښتو اندول يې يو دی، خو چې مور بايد ترې پوهېږو، هغه په پښتو اندول يې يووالی دی. پوښتنه دلته ده چې: له پورته دوه ... څخه نو کوم وټاکم، چې داسې لږ پرېپوهېږم او که دا چې نه پرېپوهېږم. دريم: په ژبه کې ښه يا بد صنعت يا جوړښت نه شته يو څه – وی يا لغات – سم دی او يا ناسم.

څلورم: زه پوهېږم، چې د الماني die Wort څه ته وايي او د دې به داسې لنډ پېژند په گډه سره پيداکړو. له الماني څخه: د وی، لغات يا das Wort پېژند: يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی دی. په پيدايښتي ژبه کې – د يوه غږ يا يوي سيلبي(سيلاب) په مخامخ- يوه خپلواکه ترېپوهېدنه (دلته به هم ورته په فکر کې شي، چې دا نو څه؟) لري. وی زيات وخت له فونيم، مورفيم، سينتگما همداسې له يوي غونډالي رابند دی، دا په دې پرېپوهېدنه، چې د دوي سره پولی لري، سره له دې وی يوه يوواليزه (مور ورسره د ،، واحد،، د نامه لاندې بلی يو، خو ،، واحد،، يوه ته وايي او لهدې امله ناسم دی) ترېپوهېدنه نه لري. د الماني das Wort لپاره په عربي ډېرې پرېپوهېدنې شته، خو يوه يې هم د ،،لغته،، په پرې پوهېدنه نه لري. يادونه: که ،،لغته،، په المني وژباړل شي، نو د پښتو اندول يې له الماني ،،ژبه،، په پرېپوهېدنه دی.

که ژوند وو، نو يوه خپلواکه ليکنه به په وکړم. يوه يادونه: زه گوره ژبپوه نه يم، خو گومان مې دي په ژبه پوه يم. دا څه چې زه لیکم، هغه د الماني ژبې کتابونو کې گورم. په پوهنه او ژبپوهنه کې ابتکار نه کوم. ډېره مننه، چې هڅاند ساتلو کې راسره مرسته کوی. وخت مې کم دی، خو وخت لرم. زاره همداسې وي.

پېژند: ويې د غږونو او منځپانگې همداسې پرېپوهېدو کوچنی خپلواکه ژبنيز يووالی.

په ډېره بڅښنه يو همخامخ پوښتنه:

د افغانستان په کوم ځای کې ورته لغات وايي؟

گڼل او شمېرل

دا ليکنه ځانله د يوه مسلکي چا لپاره نه ده، دا ليکنه د هر چا لپاره ده، چې په پوه شو، چې په گڼلو او شمېرلو کې د څه سره کار لرو او دا څنگه کاروو. له دې د مخه چې زموږ د موخي ليکنې سره پيل کوو، د ډېرۍ (set, die Menge) پېژند به ورکړو، چې دلته هم هر څوک په پوه شۍ، چې ډېرۍ څه شۍ دۍ.

ډېرۍ پوهنه د شمېر پوهنې يوه برخه ده او ډېرۍ داسې پېژند لري:

ډېرۍ:

زموږ د فکر او خيال د ټولو يوله بل کره بېلا بېلوشيانو (دا په دې مانا، چې يو شۍ دوه واره نه راځي) ټولوالۍ دۍ (ما په خپلو تېرو ليکنو کې د ټولوالي لپاره ټولگه ليکلې وه خو ټولوالۍ موخه- وړ او ښه دۍ).

هغه شيان چې ډېرۍ ترې جوړه ده، د ډېرۍ توکي بلل کيږي.

په ډېرۍ پوهنه کې يوه پايدېږۍ هغه ده، چې پای ډېر توکي ولري. د بېلگې په توگه ډېرۍ

$$M = \{1; 2; 3; 4; 5; 6; 8\}$$

يا

$$M = \{a, b, c, d, \dots, h\}$$

يا

$$M = \{a, 3, spin, spogmai, c, d, 8, \dots, h\}$$

دا دټاکلو شيانو، چې فکر او خيال کې مو دۍ، ټولوالۍ دۍ او پايدېږۍ دي.

گڼل او شمېرل

دا په پښتو څنگه بولو او څنگه لولو او هم څنگه لیکو؟

دابخښنه دي وي، چې په ،،پښتو،، يې ليکل او لوستل لیکم. دا ځکه چې مور تر اوسه پرته له ما د شمېرپوهنې کتابونو له لیکنو، بل چا تر اوسه دا په پښتو نه اړوند بللي او نه لیکلي. داپه دي ترې پوهېدنه، چې زه په دي لار او کار کې لومړی او لومړنی کس يم، چې دا کار مي د سره کړی يا تر يوې کچې سرته رسولی.

په دي هکله نورې خبرې نه کوم، راحم خپلې موخې ته.

مور په شمېرپوهنه کې د دوه نومونو سره ډېر سر او کار لرو، چې هغه گڼل او شمېرل دي، چې تر اوسه مو دا سره نه دي توپير کړي او داکار به اوس وکړو، خو په ځيرو اولیکلو کې مو گڼل د شمېرلو لپاره پرېښودي يا بنه يي: د گڼلو ځای مو هم شمېرلو ته ورکړی.

گڼل څه شی ی؟

گڼل، چې انگرېزي يې Counting او الماني يې zählen دی، عربي يې نه پوهېږم او په دري کې ورته شمردن وايي. په دي برخه کې نورې روښانه ونې هم شته، خو له هغې دلته تېرېږو.

پېژند: گڼل د يوې همغه ډول مگر بېلابېلو شيانو پای ډېرې توکو د څومروالي يا گڼون(تعداد) يا کوانتيتي پيدا کول دي. گڼل د گڼونو پلونو زيات وخت د يوه پل سره، دکوم سره چې اړونده گڼونو پرلپسې يا د گڼونو ويونو پرلپسې په څېر کيږي، د بېلگې په توگه، يو، دوه، درې يا دوه، څلور، شپږ، اته سره ځغلي. د جگېدونکي پرلپسې د ،، مخ ته تلنگڼل،، په نڅښه کيږي او په لوېدونکي پرلپسې ،، پسې يا شاته يا په څټ (تلن) گڼل،، په نڅښه کيږي. د بېلابېلو شيانو(دا هم همغه ډول شيان دي، خو همغه شي نه دی) ورزياتول يا ورجمه کول، چې يوه جگېدونکي گڼونپرلپسې يې بنسټ دی، گڼل بلل کيږي.

گڼنه: د اړونده نوم گڼنه د گڼتلنه يا د هغه لاس ته راوړنه(د بېلگې په توگه د نفوسو گڼل) په نڅښه کوي يا (را) ښايي يا راپوهوي. د پېژندل شويو يا د ورکړل شويو پېژند يووالو(مور ورته ناسم واحد وايو)، شيانو يا پېښو د يوې کچونې بڼه، د څومروالي پيداکونه ده يا د گڼلو نوم.

له څه وخته گڼل:

د اربنيولوجي شواهدو له مخې روښانه شوي، چې انسان لږ تر لږه له ۵۰۰۰۰ کلونو راپه دېخوا گڼلتوان لري. گڼل په زرو کلتورونو کې کارول کېدل، چې د ټولنيزو او اقتصادي گڼلشيانو لکه د يوې ډلې غړي، بنکار شوي ژوي، خاوندتوب يا پورونو گڼون راتول کړي يا راوښيي. د گڼولیکني، گڼونسيستم او ليکنو ته مو گڼل هم (هم په دې تړي پوهېدنه، چې د نورو څنگ کې (نږدې وه، ليکلي مې وي، د نورو تر څنگ،، خو داناسم دی)) لارښود کړو.

Zählen mit Fingern, hier die Zahl 5 د گوتو سره گڼل، دلته گڼ ۵

گڼل انساني ژبنيز توان دی، چې په راتنگه موخه گومان کيږي چې انسان ته د خپل [biosozialen](#) (۲) [Phylogenese](#) (۳) [Stammesentwicklung](#) (بنسټوډه)) په ترڅ کې له پخوانيو راپاتې شوی. ژوي لکه مرغان هم – که هگۍ يې ورکه شي- پوهيږي، خو گڼلی يې نه شي. دگڼلو لپاره تيزذهني توان ته اړتيا شته. ([Biosozologie](#) بيوسوخيولوجي دې وکټل شي)

گڼون يا څومره والی، که غواړی تعداد:

يادونه: دا گڼون مو پهژبه کې ورځنی نه دی، نونهپوهېږم، چې دا بهزماپرېکړه وي او يا بهد تاريخ پهاوردو کېهېر شوی وي، خو راته منسب برېښي، ستاسې مرسته تې ته اړتياشته.

په ټوله کې د گڼلو سره د يوې پايدېږی د توکو گڼون(څومره والی يا تعداد) کره کيږي، داسې چې د ۱ سره پيل (اوس دا له صفر (۰) سره پيل دی) يو بل پسې هر شی پسې پيداېښتي گڼ باندې ترتيب کوي، تر هغې چې کوم شي توکی نور پاتې نه شي(د يواځني څېروني له لارې(شمېرپوهنيزه وی دی، چې نور يې نږدې نه څېرم، خو په دې هکله مې يوه ليکنه په تاند او همداسې دعوت خپرونو کې په ۹ د دسمبر خوره شوې)). دا وروستي ترتيب شوی گڼ هغه غوښتونی گڼون يا تعداد راکوي.

څومره- يا څووالی او څوموالی:

مور نو د گڼلو سره څه غواړو ځان ته روښانه يا څرگند کړو؟

څومروالی: مور د گڼلو سره د څو کره ټاکلو همهغو (لږ تر لږه په دې ليکنه کې) شيانو څومروالی او په همهغو شيانو کې د يوه شي څوموالی ځان ته روښانه يا جوتوو. که په يوه ځاي کې د څه موخي لپاره څوکسان راتولوي او غواړو وپوهيږو، چې دا څو کسان دي،

نو گڼو يې او دا راته د دې کسانو څووالی يا گڼون راکوي. که په څوکسانو، که د کسانو په ځایترتيب کې د يوه کس ځای غواړو جوت کړو، نو گڼو يې چې دا څوم کس دی.

گڼه يا څوموالی په څه تری پوهېدنه دی؟

گڼه: که څوک په يوه ليکه ولاړ وي، يا د شتون په کتاب کې د زدکونکو نومونه د ، څوک په څومه گڼه نمره دي، نو په همغه ځای کې ليکل کيږي.

د بنوونځي شتونکتاب يا د حاضرۍ کتاب کې مور د شمارې په ځای گڼه ليکله، چې موخه ترې همغه څوموالی په گوته کوي. دا شپېتهکاله دمخه، دا په دې تری پوهېدنه چې:

ويل يا په تورو ليکل يې: لومړی، دويم(دوهم؟) دريم اتم، نويم، سلم، يوسلودېرشم او نور.

په گڼځنبو ليکل يې

۱ م، ۲ م، .....۶۷ م، ۱۰۰ م، ۱۲۰ م ...

ځنې ليکونکي دا بي له م ليکي، چې ناسم دي.

يادونه: په دا پورته کې مور سلن يا ۱۰۰ ن نه دي ليکلي چې ناسم دی.

د شتونکتاب گڼه به د بنوونځي د نمره په ترتيب ليکل کېده، نو د دې سره به څه کوو؟

دا هم د گڼلو له لار سره سم داسې ليکو:

اولنمره = لومړی گڼی(ې) ، دويم نمره = دويمگڼی(ې)، لسم نمره = لسم گڼی(ې) او داسې نور ليکو. دا که څو واره بيابيا وويل شي، نو ورسره بلدېرو، ستونځي په کې نه شته او د ژبلار سره سم دی.

يادونه: د دې گڼونو او يا اړونده ليکنډول لپاره زموږ ليکوالان ليکي، چې شمېرنيز ليکل او ليکنيز ليکل. شمېرنيز او ليکنيز دواړه ليکنيز دي، دا په دې تری پوهېدنه چې دواړه ليکل کيږي.

سم يې دی: په تورو ليکل او په گڼځنبو ليکل.

گڼ (د. گڼونه) څه شی دی؟

گڼونه څو ډولونه لري، چې مور د اوس لپاره دا څو يادوو:

گڼونه په گڼځنبو سره پېژنو، چې په ترتيب به په خپل ځای راوړل شي.

پيدايښتي گڼونه: لکه د مخه مو چې وويل، مور دې ساده گڼلو لپاره چې گڼل پرې کوو، د پيدايښتي گڼونو څخه کار اخلو. دا گڼونه بنسټيز لس دی. دا دې په ياد وي، چې د دې لړ لاند وخت پورې صفر په پيدايښتي گڼونو کې نه گڼل کېده.

گڼونه ارزښت لري، چې په پسي گڼ يو ورزيابري، نوی گڼ تري لاس ته راځي يعنې لکه ورسره بلد له کين ښي لور ته. بنسټيز گڼونه دا لاندې گڼځنبې لري؛

۰ ، ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ ، ۹ او يا

0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 يا 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10

کېدی شي د گڼونود دې ډول ليکنو سره ځنې شمېر پوهان هم انده نه وي، گوندي داصفر يا همداسې دا لس څنگه ورزيات شوي، خو دا مو د خبرو موخه نه ده.

زموږ په ادبياتو کې رقم او ارقام گورم، خو زه پرې نه پوهېږم، چې داڅنگه او ولې. نه پوهېږم چې رقم څه ترپوهېدنه لري، خو سم يې دا د گڼونو نځبې دي.

گڼونه همداسې د ځای ارزښت له لارې خپل ارزښت ښايي، دا په دې مانا چې گڼونه ځای لري او د هغې ځای سره څرگنديږي، چې دا په کوم ځای پروت يالیکل شوی يا ځاينیولی گڼ څه ارزښت لري. دا د گڼونو يو سيستم جوړوي داسې په نامه لسيز سيستم ياديږي.

گڼونسيستم د گڼونو د انځورولو له پاره يو سيستم دی.

د گڼونو څو سيستمونه شته، خو د هغو نورو سره مور سر او کار نه لرو.

لسيز سيستم کوم دی؟

د دې لپاره دا لاندې لښتکی باسو او گڼونه يې بيا روښانه کوو، چې دا کورونه يا ځايونه کوم گڼ ارزښت لري.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لسزریز	سلزریز	میلیونیز	لسمیلیونیز	سلمیونیز
۶								
۸	۳							
۰	۱	۲	۰	۵	۸	۰	۰	۲

گڼونه له کینې ښي لور ته – لکه د تل په څېر- لیکو او د گڼونو ځایونه یا کورونه له ښي کینې لور ته:

هر ځای له ۰ تر ۹ پورې گڼونه خوندي کولی شي او بیا یې ارزښت له ځایه څرگندېږي.

یادونه: که صفر د یوه گڼ کینې لور ته وي، چې بل گڼ پسې نه راځي، نو هغه نه لیکو.

پورته د هر کور لاندې تاسو هغه گڼ لوستلی شئ، لکه د دریم لښتکي کې سلزریز کور کې ۸ دي، نو د دې گڼ ارزښت اته سوه زره دی. په دویم لښتکي کې په لسيز کور یا ځای کې ۳ دي، نو دا د دې گڼ ارزښت دېرش دی او داسې نور.

گڼون: د گڼلو له لارې چې د یوې ډېرې توکو څومروالی راکوي، دا د دې ډېرې دتوکو له گڼون جوړه ده، چې مورن ورته تراوسه تعداد – چې د پښتو تریپوهېدنه یې څومره والی دی- وایه، وایو

ځني کسان په ځانگړي توگه کوچنیان د گڼلمرستي لپاره د لاسشمېروني (د گوتو شمېرلو په مرسته) څخه کار اخلي.

د دې موضوع د لا ډېرو روښانولو څخه تېرېږو او په دې بسیا کوو.

گڼ: په یوه ځای کې چې یو څه شیان ډېر سره یوځای شوي وي، نو وایو، چې گڼ کسان راټول وو، نو باید فکر ورته وکړو، چې دا به همغه د عربي متعدد نه وي؟

گڼ (زیات یې گڼونه) هغه څه دي- لکه پورته مو چې گوته ورته ونيوله – چې گڼل پرې کيږي.

گڼون: نن غونډې ته گڼ کسان راټول شوي وو، چې ومو گڼل، گڼون يې تر ۱۲۰ پورې رسېده.

مور په ورځني ژوند کې وايو يا زموږ ځني کسان يا ليکونکي، چې په گڼ شمېر خلک راغلي وو. دلته موخه هم د شمېر څخه زماپه اند دا گڼ دی. که ووايو، چې نن ... گڼ کسان يا ډېر گڼ کسا ...، نو هم موخه پوره کوي.

شمېرل: الماني يې rechnen اکرېزي يې

To comute; to reckon; chage; estimate; to sum up, to value نور هم وو

..... د گڼونو سره شمېرل کيږي. داپه دې مانا، چې دا گڼونه د اړونده کارونو يا نښلونو له لارې سره شمېرو. داپه دې ترې پوهېدنه چې دا کمښت، وېش، زياتون، ځل، ريښه نيول، اېنټيگرال او داسې نور چې مور سرته رسوو، نو گڼونه سره نښلوو او دا شمېرل دي.

د گڼونو سره شمېرل:

دا گڼونه چې يو په بل زياتوو، يا يو له بل کموو، يا وېش، ترې رابېلېدني (مشتق) او نور، نو دا کاروني په شمېرپوهنه کې څه بولو؟

دا په دې ترپېوهېدنه، چې د گڼونو سره يو کار يا شمېرپوهنيز کارونه سرته رسوو، چې همدا د گڼونو سره شمېرل بولو.

د گڼونو نور ډولونه:

که مور څلور افغانی ولرو او پنځه افغانی راباندي پور وي او داخلور افانی پېپور ي ورکړو، نو له څلورو پنځه کموو – نورو شمېرنيزو کارونو څخه يې تېرېږو- او داسې يې ليکو:

$$4 - 5 = - 1$$

دا - ۱ خو پيداېښتي گڼ نه دی، نو له دې امله دا گڼونو چې پيداېښتي گڼونه ورسره شي ټولگڼو ته غزيري او ټولگڼونه داسې ليکو.

ټولگڼونه:

{...- 4, -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, 4, 5 .....} دا د ټولګونو ډېری ده .

rationale Zahlen: راشنل ګڼونه: هغه ګڼونه، چې د ټولګونو د ماتو په څېر لیکل کېږي یا لیکل کېدی شي.

ما دا هوښیار ګڼونه بللي. دا ناخيالي هم بللی شو، چې اېراشټل يې بيا خيالي ګڼونه وبولو (پسي راځي)

Das rationale Denken رښتيا اند يا رښتونی اند.

Der Mensch als rationales wesen انسان د يوه رښتيني شته په څېر.

هوښيار په فکر سم او يا موخوړ.

Ration هره ورځ د خوراكي موادو وېشل شوي ډېری.

دا ګڼونه داسې لیکو:

$$\frac{a}{b} \text{ يا } \frac{5}{7}$$

په پورته کې دا مات دي، چې دا پرته کرښه يې نځېنه ده، پنځه ماتباندي او دا اوه يې ماتلاندي بلل کېږي. مور ورته صورت او مخرج وايو، خو زه نه پوهېږم، چې له دې څه پوه شو يايې تریپو هېډنه څه ده.

له دې نو څه پوهېږو؟

دلته د بېلګې په توګه يو يووالی (مور به ورته وايو واحد، خو ناسم دی، ځکه دا يو نه دی) په اوه برابرو برخو يا ټوټو وېشل کېږي او پنځه ترې اخستل کېږي. لکه که يو درمند ولرو او دا درمند د بزګر او خاوند منځ کې داسې ووېشل شي، چې د درمند د اوه برخو څخه پنځه برخې دي بزګر ته ورکړي، نو داسې يې لیکو.

لوستل يې: پنځه پر اوه يا پنځه له اوه او يا پنځه اومه، همداسې که ولرو:

$\frac{35}{100}$ نو دا هم داسې لول: پنځه دېرش په سلو يا پنځه دېرش له سلو او يا پنځه دېرش سلمه (له شل کاله را په دې خوا زموږ ډېر ژبې، هان او نور لیکوالان دې ته ډېر ناسم پنځه دېرش سلنه وايي، چې د ژبې او شمېرپوهنې له لارې سره ډېره بېلاري ده. زه تل دا هيله کوم، چې داسلنه نه شته).

گوری چې پیدایښتي – او ټولګڼونه هم د دې ګڼونو برخه یابښه یې برخدېږی ده، چې هر یو یې یو ماتلاندي لري.

یو بل ډول مات هم لرو، چې هغه لسمیز مات بلل کيږي او داسې یې لیکو: لکه څنګه چې ورسره بلد یو، له کین بنی لور ته:

0,378 دلته په دې ګڼ کې په یوېز کور یا ځای کې صفر دی، پسي لسمیزه نڅښه ده پسي داسې لوستل کيږي: درې، اوه، اته او ...

څه ترې پوهېږو؟

په لسمیزو ځایونو کې له کین بنی لور ته لومړی ځای لسمیز ، دویم ځای سلمیز او دریم ځای زرمیز او دا سې نور دي. دا په دې تریپوهېدنه چې درېلسمیز اوه سلمیز او اته زرمیز دي. له دې داسې پوهېږو، چې درې له لسو، اوه له سلو او اته له زرو. داسې هم په ناوړځني ډول ویل شو، چې درېسوه اته له زرو څو که دا په دې بل مات غواړی و اوړی دا بیا داسې لیکو:

$$0,378 = \frac{378}{1000}$$

او دا مات یې داسې یې لولو: درېسوه اته او یا پر زرو یا درېسوه اته او یا زرمه

Irrationale Zahlen (شمېرپوهنیز) اېراشنل ګڼونه ، ګڼونه چې یواځې د ناپای لسمیز مات په څېر لیکل کېدی شي π ; e ; $\sqrt{2}$ ، او نور. ای د اوپلر ګڼ او پي د ګردی ګڼ بلل کيږي. چې دا په لسمیز مات ناپای لیکنه لري او نه پرې کيږي.

دا ګڼونه یا خیالي او یا ناهوښیار ګڼونه بللی شو.

د دې دواړو ګڼونو ډېریو ټولني ته ریل یار پښتوني ګڼونه وایو.

او دا نو دا مور چې ورسره شمېرل کوو، د دې ټولو ګڼونو ډېریو ټولنډېږی ده.

یادونه: زموږ د درې ژبې شمېرپوهنیزو لیکنو کې یې، چې په پښتو مو هم همداسې ترې رانیولې دا ناطق او غیر ناطق اعداد بولي. نه پوهیږم، چې په کوم دلیل او یا به په عربي کې همداسې بلل کيږي. وړاندیز: که هوښیار او ناهوښیار ګڼونه یې وپولو، هم موخه ور او هوښیار به وي.

دا وی ګڼل او اړونده ویونه یې باید له لاسه ورنه کړو: مور په شمېرپوهنه کې دا ګڼل نږدې د شپږلو له پاره له لاسه ورکړي یا د دې وي له منځه تلل مو لا د پخوا پیل کړي،

خو دا باید بېرته راوگرځوو په هغه خپله اړونده کړلو سره. هغه چې په درې کې ورته شمردن د شیانو د څومره والي لپاره کاروي، مور هم په پښتو دي گڼلو ته شمارل یا شمېرل وایو، داپه دي ترې پوهېدنه، چې هغه خپل گڼل مو دي شمېرلو لپاره له لاسه ورکړي.

یادونه: که یو وی ډېر وخت ونه کارول شي او په ځای یې بل وی وکارول شي، نو دا وی بیا له ژبې ورکيږي، نو راځی وهڅېږو، چې دا گڼل راڅخه ورک نه شي.

لنډ بیا:

گڼل: د یوې ډېرې د توکو د څومره والي اوڅو موالی د څرگندولو لپاره دا شیان گڼو. دا مو تل لرده.

گڼه: د گڼلو نوم یا سبستانتيو (دا مو هېر کړي یا نه لرودل)

گڼ(ز. گڼونه). هغه څه چې گڼل برې کيږي (دا نه لرو یا مو هېر کړی).

گڼ(څه شیان یا کسان، چې یو ځای راټول او یو له بل سره تنگ ځای په ځای شوي یا ځای نیولی وي) لکه: نن په غونډه کې گڼ کسان یا ډېر گڼ کسان (د گڼشمیر څخه څه نه پوهیږو) راغلي وو. دا مو لروده

گڼون: تعداد یا انگرېزي او الماني Anzahl, Nummer (دا ورځنی نه دی، دپام وړ دی)

گڼه: شماره. دا مو لروده.

گڼځښه: گومان مې دی، چې دي ته رقم او ارقام وایو(؟). زه نه پوهیږم، چې د ارقامو ترې پوهېدنه همدا ده، که څنگه؟

یادونه: زما لیکنې داسې راته برېښي، چې زه به سوچ بوچ ځانله وم او ځانله یم هم، له دي به دا لاس ته راوړنه ولرو، چې زما مغذ به څه سم کار نه ورکوي. که داسې وي، خو دا تېر کار شوی، تاسو مې ورسره ستړي کړي یاستی نو له دي وروسته به نور- که تاسو دا زما د لیکنو لوستونکي غواړی- که څه هم نور څه نه شم کولی خو نور به له لیکنو لاس واخلم.

یواځنی هیله مې دا ده، چې څوک راسره ستړي شوي نه وی.

دا یو څو غوندالي دي هم په ورزشياتي وي:

45

Also, es gibt keine größte **Zahl**

So there is no largest **number**

نو، خورا ستر گڼ نه شته.

Das ist der Abstand zwischen jeder **Zahl** und dem Mittelwert

This is the distance between each **number** and the mean

دا د هر گڼ او منځ ارزښت منځ کې واټن دی

Lassen Sie mich die **Zahl** errechnen

So let me get the **number**

اجازه راکړی چې گڼ یې وشمېرم. او د انگرېزي ژباړه به یې داسې وي: اجازه راکړی گڼ راواخلم یا راوباسم نور ښه یې : لاس ته راوړم.

اروا ښاد پوهنوال ډاکتر گل حسن ولیزي ته

Kasus کاسوس یا حالت:

یوه پیلیدونه: زموږ لیکوالان او ژبپوهان په دې پسي هم گرځي، چې دا ویي ښکلی برېښي او دا بل دومره نه. گوری ژبو کې نه ښکلی او نه نښکلی شته، یا دواړه په کې شته.

د حالتونو په هکله مې د الماني په مټه څو لیکنې کړي، خو د نورو لیکنې مې په دې اړوند ونه لیدې او نه پوهېږم، چې دا حالتونه سم څېړل شوي وي، په خواشینۍ وایم، چې دما لاس ته نه دي (نږدې مې لیکلي وی،، تر لاسه شوي نه دي، چې د،، تر،، سره ناسم دي) راغلي. له دې امله یې بیا ستاسو مخ ته ږدم، چې مرسته وکړی او پوه شو، چې موږ په پښتو کې څو حالتونه لرو او کوم دي.

پېژند د الماني ژبي د حالت: حالت يوه گرامري کاتيگوري (پېژند لاندې کنل کيدی شي) ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې يوه کاتيگوري د نوميز ويډولونو اورېدنه يا بڼه بدلېدنه کي. دا د يوې غونډالې بلواکوالې په گوته کوي، يا د يوه ويي په واکمنۍ کي وي، يا بېلابېل ادوربونو دندې په گوته کوي. دا گراماتيکي کاتيگوري د يوې ژبي جوړښت تيري، ويونه او غونډالبرخي، په بېلابېلو ټولگيو وېشي.

يادونه: دا ،، د نوميز ويډولونو اورېدنه يا بڼه بدلېدنه، په الماني کي په دې پرېپوهېدنه ده، چې په الماني ،، نوميز ويونه خپله بڼه بدلوي او له هغي بدلېدو يا اورېدو سره سرې دا حالتونه پېژني يا دا حالتونه ترې روښانه کيري.

د ليکنې پای وگورۍ..

کاتيگوري:

پېژند: يوه گراماتيکي کاتيگوري د يووالو (لکه نومونه او کرڼه) يو ټولگي دی يا نخښې (لکه د بېلگي په توگه گڼون (تعداد) او حالت)، کومي چې د غونډالو يو گډ خوي سره لري. دا د ژبي، چې مور يو له بل سره پرې غږېږو، جوړښت تيري دي.

حالتونه چې مور وړ سره همدا له پيله دپښتو په حالتونو هم په کي فکر کوو:

په الماني ژبه کي مور څلور مورفولوجيکي (د سوبستانتيو ويښه او ارتيکل په نخښه کوي) حالتونه پېژنو. دغه څلور حالتونه به مور د پښتو لپاره – په انډله توگه - هم وڅېړو او وبه گورو، چې څنگه دا په پښتو کي راځي او يو له بل سره به په کي مرسته وکړو.

حالتونه په الماني له دې امله لاندې راوړم، چې په الماني پوه هم راسره مرسته کړي شي، که ما چيرته تېروتنې کړي وي او يا نور څه پرې وړ کوموي يا زاتوي.

- den [Nominativ](#), 1. Fall, Wer/Was-Fall
- den [Genitiv](#), 2. Fall, Wes(sen)-Fall
- den [Dativ](#), 3. Fall, Wem-Fall
- den [Akkusativ](#), 4. Fall, Wen/Was-Fall.

Beispielsweise ist in dem Satz

„[Die Frau](#) gibt [ihrem Bruder](#) [den Hut](#) [ihres Mannes](#).“

Die Frau das **Subjekt** (im Nominativ), **ihrem Bruder** das Dativ-**Objekt** (= Ergänzung im Dativ), **den Hut** das Akkusativ-Objekt (= Ergänzung im Akkusativ) und **ihres Mannes** das Genitiv-Attribut (= Ergänzung im Genitiv).

په الماني کي دا حالتونه د پوښتنو سره ښه روښانه کيږي او مور به د پښتو لپاره هم ورڅخه گټه واخلو. مور به همدا د الماني په مرسته وڅېړو. چي دا د پښتو سره سر خوري او که څنگه.

د پښتو لپاره مي وړانديز دی او روښانه يي ستاسو مخي ته ږدم، چي اندونه مو راسره گډ کړی.

د الماني په مرسته، چي ټول سره په وغږېږو، چي څه ورزيات او يا کم کړو، نه، چي څه ترې کميږي او يا ورزياتيږي. دا په نورو ژبو پوه پښتانه هم هر ورو مرسته کولی شي په تېره هغه کسان، چي په روسي ژبه يي زدکړې کړي وي او ښه پري پوهيږي.

۱ - نوميناتيو يا نوميز، لومړی حالت، څوک wer، چا wer، څه (شي) was – حالت

څوک راغی. چا وويل. څه (شي) مات شو.

په پورته پښتو کي گورو، چي هغه کړنو ييونه هم سره بېلېدی شي، د کوم لپاره، څوک راخي او يا چا.

۳ - جينيتيو يا خاوندوالی، دويم حالت، د چا wessen – حالت

د چا کور.

۳ - داتيو ، دريم حالت، له چا، چاته wem – حالت

ميز دي له چا څخه واخست؟ ميز دي چا ته ورکړ؟ ميز له چا سره دی؟

که دا داسي سم وي، نو دا به زموږ ډېرې ستونځې اوبی کړي.

۴ – اکوزاتيو، څلورم حالت، څوک (؟) wen څه شي was – حالت

تا څوک ووايه؟ تا څه وويل؟

دا څوک او څه (شي) د لومړي حالت سره گډ دي او په دې حالت کې ،، چا، نه شته.

له پورته جوړښتونو سره موږ خپلې ستونځې پېژنو، چې کومې دي؟

د بېلگې په توگه په لاندې غونډاله کې:

ښځه د هغې د مېړه خولې د هغې ورور ته ورکوي.

ښځه (څوک) سبجکت (په نوميز حالت کې) د هغې (د چا)، د مېړه (د چا) جنيتيو –
اټريبيوت (په جنيتيو کې پوره کونه) خولې (څه شي) اکوزاټيو- شي (په اکوزاټيو کې
پوره کېدنه) د هغې (د چا) ورور ته (چا ته) داتيو- شي (په داتيو کې پوره کېدنه)

دلته به د له... څخه او له... سره لږ وڅېړو.

زما پخوانيو ليکنو کې او همداسې زما په اند په اند وم، چې دا ،، له...څخه، او
همداسې ،، له ... سره،، اړيکيوونه – يا څېرکومپوزيشنونه دي يعنې يو څه په غېږ
کې نيسي، دا په دې پرېپوهېدنه چې مخ او پسې راځي، خو د دې ليکنې سره مې اند
گومان کړم ، پوهنيز به وي – داسې شو، دا ،له،، د،، له ما، -هغه،-تا، سره د داتيو
نومځای نيوي له امله دی، دا په دې تړي پوهېدنه، چې دا ،، له ما، له تا، له هغه او
نور،، سره راځي .

زه د مخه په دې اند وم، چې گوندي دا د الماني von, mit او انگرېزي from,
with کره انډول به ،، له ... څخه، له ... سره،، وي، خو دا انډول يې ،، څخه او سره،،
دي.

راسره، د رسره، راڅخه، درڅخه، ورڅخه،

په پورته کې دا را، در، ور څخه داسې نومځايينوي دي، چې د هغه داتيو لپاره راځي،
دا په دې تړي پوهېدنه چې : را = له ما، در=له تا او ور= له هغه، له هغې (څخه،
سره) دي. په دې هم بايد وڅېړو.

هيله:

له گرانو لوستونکو څخه هيله کوم، چې په دې هکله ورته ليکنې چېرته پيدا کيږي، له ما سره يې گډې کړي.

پای يادونه: په نورو ژبو يا الماني کې دا نوميز نومخاينيوې بڼې بدلوي، خو په پښتو کې په دوي د حالت سره سم په نوميز نومخاينيوې څه ورزياتيږي.

که تاسو نور وړانديزونه لری او د سمون لپاره يې لابڼه مرسته کوی، نو ځانونه ترې مه ژغوری، خو په هر حال بايد زما په اند ځانونه يوې لاس ته راوړنې ته سره ورسوو.

هغه له نورو ژبو څخه راوړنې يې هم اړيښي دي، چې که گران لوستونکي برخه په کې واخلي او دا موضوع يوه بڼه پايله ولري.

نور ناسمونونه هم ورسره سميري: که سره هم اند شو، نو دلته به هغه زياتي ستونځي اوبی شوي وي، بيانو دا، تر، هرو مرو له دې ځايونو څخه ځغلوو، چې دا اوس يې په دې ځايونو ناسم کارونه باندي پوهېږو، خو نه يې سمو.

درېيو ؟

ما داڅو ورځې د مخه په ،، شمېرل او گڼل،، يوه ليکنه کړې وه، خو د وخت سره تل نوي څه مخ ته راځي، چې هغه ناسم وي او بايد و څېرل شي يا څېرل شوي وي.

لولو:

،، تر راتلونکو درېيو ورځو .... ،،

نو:

درې ورځو او که درېيو ورځو ...؟

زه له دې امله دې څېرنې ته اړ شوم.

دمورن ډېر ژبپوهان په دې اند دي، چې يو څه څنگه وايو، هممهغسي يې بايد وليکو. دا دوي په دې پرېپوهېدنه هم بولي، چې څنگه يې دی لولي، نو هممهغسي بايد وليکل شي او که له بل سره توپير ولري، نو دا به هم وي.

بېلگه به يې په گڼونو کې راوړم: زيات ژبپوهان او هم نور ليکوالان دا دريم داسې ليکي:
درېيم او کله کله ان درېيم هم ليکي. دا يوه ته به يوه ،، ي ،، برېښی او دي بل ته
دوه(دوي) او ان بل ته به يې درې، نو يوه انارشې منح ته راغله.

زه چې ۳-م لولم، نو هېڅ وخت مې باور دا نه دی، چې له يوي ،، ی ،، څخه دي دا زيات
وي، ځکه ۳ خو درې دي، چې بيا م ور سره تړل کيږي. ځنگه چې وي هم په هر څه کې
يوه لار شته، چې ليکونکی په همغه لار بايد لار شي.

مور دا په گڼونو او تورو ليکو:

۱-م (يوم)، ۲- م (دويم)، ۳- م (درېم) (ماته دلته بله،، ی،، اريينه نه برېښي).

۴- م څلورم او نور. گورو، چې د څوموالي هر گڼ پسي يو-م نښلي يا تړلکيږي. ،، -
،، ترنځبنه ده او په پښتو کې داسې دود نه ده، خو بله لار مور ته هم د دي سمون لپاره نه
شته او همدا لار ده، چې مور بايد پرې پوه وو.

ژبه هم له پيداېښته لار لري او دا لار د چا په خوښه نه وي، چې د چا څه زړه غواړي،
هغسې يې وليکي.

اوس راځو ،، درې او درېيو،، ته

گڼونه له ۱ پورته په ۱ تل ورزياتيږي او له دي سره شيان گڼو، دا په دي پرې پوهېدنه،
چې څووالی او څوموالی يې ځان ته روښانه کوو.

مور لرو: د ورځي زيات ورځو دي دلته په ورځ نورې ورځي ورزياتيږي، نو که په
،، دريو،، يا نور هم ناسم ،، درېيو،، وليکو، په درې به څه ورزيات شي او څه به ورزيات
شي، نو که هغه يو گڼ وي څلور به شي او ورپسې او که گڼونه نه وي، نو څه شی به
وی؟.

دلته درې يواځې د ورځو گڼون په گوته کوي او نه د درې زياتون. که دا په فکر کې
ونيسو، نو دا د دوه پېگانو ستونځې به هم ورسره اوبی شوې وي.

لومړی:دا درې پخپله د يوه زيات دي، نو نور سره زياتيږي نه. سم يې: . . . درې ورځو
کې... ورځو د ورځي زيات دی او داچې زيات دی، زياتوال يې همدا درې دی او بس.

دويم: گوری گرانو ليکوالانو دا پورته درېيو ... نه، دريو ... سره ليکل کيږي. هرچېرته يو
څه مه زياتوي. د يوه څه نوم له يوه څخه دزياتو څووالو لپاره د ژبلاړې له لارې يو ،، و،،
ورزياتيږي او نه نور څه پسي هم. تاسو به يې د دوه پېگانو سره لولي، خو زه په کې د
دوه، درې يا دېرو پېگانو نه دا چې اړتيا نه گورم، دا ناسم هم دي.

د شمېر پوهنې اړوند: مورن په غونډو کې وایو، چې لسگونو، سلگونو یا زرگونو کسانو برخه اخستې ده. دا په دې پرېپوهېدنه چې څو لسو، څو سلو او نور ....

مورن دا په لوتونو کې لرو، دوه گون، پنځه گون، لسگون او نور...

که څوک ووايي، چې درېگونو ورځو کې، نو له دې دا پوهېږو، چې درې، درې ورځو کې یا په هرو درې ورځو کې.

۱۵ بشپړاند ته

دابه هم په دوه برخو کې روښانه کړو:

لومړی: ۱۵ بشپړاند:

یوه بله لیکنه کې لولم: ... ۱۵ بشپړاند... دلته هم گورو، چې ۱۵ یو گڼ دی او دا د بشپړاند سره ۱۵ په دې پرېپوهېدنه دی، چې گوندي دا بشپړاند – چې هر څه وي - ۱۵ دي، خو گومان می دی، چې دلته موخه ترې بله ده او هغه دا چې د ۱۵ سره تړلی یو بل څه شته، چې ځانله نه لیکل کيږي. دلته د لیکونکي موخه د کوم قانون یا بل څه پنځلسمه ماده ده او دا داسې لیکو: ۱۵ – م بشپړاند، چې دا یې موخوځو موالی دی.

دویم: بشپړاند:

په پورته کې ځما په اند دا لیکونکی د بشپړاند سره د یوې قانوني یا دبل څه کومي مادې بشپړوونکي او یا بشپړېدونکي ماده غواړي په گوته کړي، چې ځما په اند به یې ښه داوی، چې لیکلي وی، د ۱۵-مې مادې بشپړوونکي یا بشپړېدونکي او نه بشپړاند.

ولي؟

که دا –اند زموږ لیکوالانو کتلی وي او دا کار خو هرورمرو شوی، نو ډېر زر به دا لیکاندان خپل ښار ته تلونکي ملگري تلاند او له هغې ځایه د میوو راوړاندان کړي، چې بیا یې بېرته سماندانو (موخه ترې سم اند، چې گوندي اند سم وي، نه ده) ته پوره هڅې هم ستونځمنې وي. د دې غونډالې به راته ډېره بڅښنه کړی، ښه نه برېښي.

زه په خپلو لیکنو کې دا تل یادوم، چې ژبه دچا د خوښي سره باید بدله نه شي او ژبلاري تل باید په پام کې ونیول شي، نو که دابشپړاند بیاد هغه د موخې له مخې بشپړونکي یا بشپړېدونکي وليکي، چې کوم یې موخه ده.

گوري پښتو ته زموږ ليکوالانو د سلم په ځای سلن راننباښلی، چې ټول اوس په همدې ناسمون کې راگيردي او اند يې نه پرې رسيږي يا يې سر پرې نه خلاصیږي او دا د شمېرپوهنې له لارې سره هم پوره مخامخوالی دی.

د بشپړاند نوري ستونځې او لار ورپکېدل:

موږ بشپړونکي – که د کوم قانون ماده وي- او بشپړېدونکي لرو، چې يو له بل پوره توپير لري.

له بشپړاند څخه نو موخه اوس کومه ده؟

ايا دا ۱۵ –مه ماده پخپله بشپړېږي، چې بيا د بشپړاند په ځای بشپړېدونکي راځي او که دا د کومې مادې ۱۵-م بشپړونکي ده. دې توپير ته دې دلته پام وي. نو هيله مې ده چې د ژبلاړې سره سم هغه خپله موخه ور څه وليکو او د ژبې پيداېښتي لار ته بدلون ور نه کړو.

گورو، چې دابشپړاند خپله موخه نه شي روښانولی او ناسم پوهاوی ورڅخه منځ ته راځي، نو داسې پرېکړه کېدې شي، چې دا په دوه پرېپوهېدونو دی او له دې امله ناسم يا غولونکی دی.

د کورني نومونو اينولو لپاره دا -اند ډېر ښه غورځنګي برېښي لکه بهاند، هڅاند يا همدا بشپړاند او نور، خو دا نو بيا د دې کس خوښه ده، چې څه دی؟

دبېلګې په توګه چې ايا د اوس بهاند دی، لکه اوبه شيدی او نور، دا په دې ترېپوهېدنه چې بهیږي او که دا دبېلګې په توګه بهونکی دی، چې اوبنګي بهوي، لکه هغه غاز ياتېښتېدونکی، چې اوشکي بهوي.

همداسې هڅاند، چې هڅېدونکی دی او که هڅونکی او يا بشپړاند يو څه بشپړوي او يا بشپړاند چې بشپړیږي.

داسې ليکنې يواځې زما دي، چې يا د تيرو د ویشتلو يم او يا غور پرې وکړی. ليکنې مې وګوری.

چې هرڅنګه وي، ستاسو پرېکړې ته به خوښ شم.

ډاکټر ماخان میری شینواری

پښتو غني کول

پښتو غني کول او پښتو اړتياوړ کول.

پښتو غني کول او پښتو اړتياوړ کړخول دا دوه يو د بل سره مخامخ او په څټ اړيکي لري، دا په دې پرېپوهېدنه، چې که پښتو غني شي، نو اړتياوي پوره کوي او که پښتو اړتياوي پوره کړي، نو پښتو به غني شوي وي.

لومړی: څه تر اوسه شوي يا نه دي شوي؟

دويم: نو څه بايد وشي، چې د اړتياو پوره کېدو ته ورسېږو؟

پيلياډونه: د پښتنو هغه زياته برخه لا تر اوسه خپلي زدکړي په پښتو نه کوي، نو دا پيداېښتي ده، چې بېرته يې په پښتو نه شي ورکولی، که استاد دی او که بل څه مامور. دوي له ښوونځي څخه نيولې تر پوهنتونه هغه پوهنيز نومونه هم په پښتو نه زدکوي، نو هر ورو پري پوهيري هم نه. تر اوسه خو داسې ده، چې ديو څه په پښتو پوهېدلو ته ان پښتون هم نه دي اړ شوي او د خپلي ژبې سره هم داسې د اړتيا په بنسټ مينه نه شي پيداکولی يا نه پيداکوي يا نه شي لرلی او زيات يې په دې اند هم دي، چې څه پروا لري، ژبه د پوهېدلو او پوهولو اله ده او بس، چې دا پوره تېروتنه ده. خبرې راڅخه اورديږي. زه هڅېرم، چې هرڅه لنډ وليکم، خو نه کيږي.

لومړي ته:

۱. ۱ - داسې به نه وايم، چې په ژبه کې هيڅ نه دي شوي، خو مور تر اوسه هغه بنسټيزي زدکړي، چې د ښوونځي زده کړې دي، په پښتو نه دي کړي. دا به پښتنو ته لږ ستوغه وېرېښي، خو دا تاسو له ساده ژبې، چې د کلو پښتانه يې هم وايي، نور څه په پښتو ويلي او په څه يې پوهېږو؟

مور په پښتنو ځايونو کې پوهېږو، چې دبېلگې په توگه غونډوسکه، پنډوسکه يا توپ څه شی دی، خو که څوک هم راته ووايي، چې عرب دي ته کوره وايي، ورته خاندو او داسې ويښي راته ليوڼی برېښي، ځکه چې هغه څه چې په ښوونځي کې مور په ځمکچپوهنه کې وايو، هغه کره ده او غونډوسکي سره سر اوکار نه لري. او يا که څوک ووايي چې کونج

ته عرب زاويه وايې، داخو هم درپورې خاندي او كه پروت ولاړ ته افقى او عمودي وايې، دا خو نو لا نور هم پسې خرابېږي. په ښونځي كې مو نه دي زدكړي، چې د عربي مابيع مور بهېدونكي بولو، نو دا خو مور لږ د مخه ناسم اوبلن كړى.

۱. ۲ - د نوو ويونو جوړولو كې، چې تر اوسه يا تر هغې مو نه لروده، زموږ مشرانو پوهانو د وياړ وړ كارونه كړي، چې دابه ورته د راتلونكي ځوانانو هېر نه شي او وياړ به يې تل وي.

سره د دې ټولو كارونو منځ كې تېروتنې هم راځي، چې هغه هم د وياړ كارونه دي، خو هغه تېروتنو ته يې، چې مور گوته ونيسو او داتېروتنې په اوسني پوهنتوان باندې روښانه كوو، نه دا چې دامو دې يواځې دنده وي، دا يو اړين كار هم دى، څوك چې كار كوي، نو ناسمونونه به ورسره وي او د ناسمونونو سمول دانه په گوته كوي، چې زموږ د مخكني پوهانو كارتوان او كار بې ارزښته يا كم ارزښته شي. د دوي كارونه به تل ستر او د وياړ وړ پاتې وي.

بېلگې: گوري درملتون، ښونځى ښونكى، زده كونكى، پوهنتون، پوهنځي داڅومره ښكلي او په زړه پورې نومونې دي او هر پښتون ورته پوره خوښيږي، خو د دې ښه نومونو په ترڅ كې كله، كله داسې يو نيم نوم لكه روغتون هم راځي، چې كه دا روغتون، روغځى يا ناروغتون بللشوى وي نو هغه خپله موخه به يې ښه او سمه روښانه كړې وي.

۲ - په دې لنډ تېر وخت كې ځنو ژبپوهانو هڅې كړي، چې د كوم وي په پرې پوهېدنه يې په پښتو نه پوهيږي، هغو ته يې په پښتو غوښتلي انډول پيدا كړي، چې لږ تر لږه يې په يوه كې زه هم وم.

-- مور څه كوو او څه مو د دې گام لپاره كړي؟

-- پښتو سوچه كول او د دباندنيو ويونو، چې نه پرې پوهيږو، په پښتو نومول، داپه دې پرې پوهېدنه چې مور يې انډول نه لټوو او يو نوم ورته د پوهنيز بنسټ او څېړنې څخه پرته ټاكو او له دې امله ځنې ژبپوهان وايي، چې ژبه قرارداد دى، نو په څه چې پرېكړه وشي، هغه بايد ومنل شي. په دې هكله لږ تر لږه زه په دې اند نه يم او په پوهنيزه دلايلو. په دې هكله مې ليكنې شته.

ژبه پيداېښت دى او پيداېښت كې قرارداد نه شته، د هرې بلې ژبې د پيداېښتي ويونو انډول په پښتو كې شته او هغه بايد ولټول - او ميندل شي. ډېر كم داسې نومونه او ويونه به پيدا شي، چې په پښتو انډول ونه لري

--- يوه بله ستونځه چې مور لرو، هغه داده، چې پښتو سوچه كونه غواړو، خو كه څوك هغه پوهنيز څه په پښتو انډول وليكي بيا وايي، چې دا ليكنه ستونځمنه ده او څوك نه پرې پوهيږي. دا چې توليزه كيږي، وخت غواړي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې د خپلې ژبې د ويونو توليزوال وخت غواړي، خو زه په دې اند نه يم، پښتو ويونه، چې هرڅنگه هم وي، پښتون پرې پوهېدلی شي او پرې پوهېږي.

بېلگې يې:

دمور پښتو پوهانو غوښتل د عربي مايع لپاره پښتو نوم پيدا كړي، نو په هغې يې پرېكړه وكړه، چې دادې اوبلن وي، چې ما يې په همغه وخت كې هم مخامخوالی وكړ، خو د پرېكړې خبره وه.

دې ته به گوته ونيسم- لكه تل- چې د داسې لږ د شيانو يا تنونو د خوي له مخې د ما لپاره انډول په پښتو كې له پداېښته شته او دا بهېدونكې دى. دازه نور نه غزوم، په دې هكله مې ليكنې شته او په پوهنيزه لار دپيداېښت له لارې سره سم اباد دي.

كله كله داسې كيږي، چې يو كس - په خپله خوښه، بې له دې چې په پسې راتلنه او ناسمونونو يې پوه شي- د يوه شته وي لپاره يو بل وي د دې وي د تخريب په بڼه يا د تخريب سره سم پيدا كړي او هغه بيا ډېر زر زمور د ليكوالانو او پښتوپوهانو، بې له دې، چې فكر په كې وشي يا د ژبلار له لارې ورته پام وشي، ومنل شي لكه د سلم په ځاى چې سلن وايي او دا له هره اړخه، كه شمېرپوهنيز او ژبپوهنيز وي ناسم او پوره ناسم دى. (په دې هكله مې ليكنه شته). دا بايد ووايو، چې د مور د ليكلوست خاوندان ناسم ويونه ډېر زر خپلوي او كاروي يې، لكه همدا د مخه سلنه او اوبلن.

دويم : نو څه بايد وشي، چې د اړتياو پوره كېدو ته ورسېږو؟

دويم ته: د هيواد او همداسې دژبې وده خو تل د حكومت دنده ده. دا چې دمور ستونځي لا تراوسه ډېرې دي او حكومت مو د دې جوگه نه دى، چې داسې اړين كارونه سرته ورسوي، نو بايد دې ته يې اړ كړو او دا روا غوښتنې وغواړو.

نو څه بايد وكړو:

۲ . ۱ - د ژبې وده د حكومت په څلورديوالى كې.

د ژبې د ودې لپاره هڅې -لكه گوته مو چې ورته ونيوله- هممهال بايد له بنونځي پيل او پوهنتونونو ته ورسېږي.

نو څنگه:

پیل به د لومړي ټولګي څخه تر پوهنتون پورې غبرګي مخې ته بیاو. اوس مور په هر مسلک کې په هرځای کې پوره توان لرو، چې هر څه مو په پښتو کولی شو او دا باید په پښتو وي. دا چې باید په پښتو وي، نو د دې پرېپوهېدن څه ده؟

مور باید د ښونځي او پوهنتون کتابونه په دا تر اوسه ورسره بلده پښتو نه، چې مسلکي نومونه مو پښتو نه وي. دا مسلکي نومونه باید پښتو شي، دا په همغه اندول پښتو، داپه دي پرېپوهېدنه چې د بېلګې په توګه په شمېرپوهنه کې دا ضرب زباني په پښتو وړول شي، نو څه به ورته ووايو؟

که دا له فارسي همداسې په پښتو اندول واورو، نو د ،، ژب - يا ژبني ضرب يا ځل به مناسب نه وي. مور خو اوس په نورو ژبو هم پوهېږو، هغوي کې گورو، چې هغوي څه ورته وايي؟

د الماني اندول پښتو کې ،، يوځل يو،، دی او دا ډېر مناسب بلل دي، ځکه ضرب زباني ،، د ژبي ځل،، ښه نه راځي.

نن زموږ پوهان په داسې حالت کې دي، چې دښونځي هر عربي وی د نورو زده ژبو په مرسته ياخپله د عربي په مرسته، چې په عربي پوه وي يا په عربي پوه څخه وپوښتل شي، په پښتو کولی شو. له دې سره مو لوستنه ډېره ساده او زر پوهوړ کېدی شي.

ما په خپلو لیکنو کې ټوله ګټه له الماني څخه لاس ته راوړي ياخستي، چې - گومان مي دی - ښه اندول هم ترې لاس ته راځي.

دمور لپاره ټولي شونتياوي اوس شته، مور د مسلکي ادبياتو ميندلو لپاره اړين نه يو له کوره ووځو. په ډېره بڅښته، چې دا لیکم، پوهېږم، چې شمېروني ته لاس رسی بايدولو، خو دا کسان، چې داکار کوي يا يې کولی شي، هغوي ورته هر ورو لاس رسی لري. دا اوس کورته راته راغلي او دا هم شوني ده، چې د هرې ژبي ويونه په بله هره ژبه پيدا کولی هم شو.

زه له الماني ژبي څخه په دې وپوهېدم، چې کره بايد غونډوسکه يا غونډاری وي، چې په وروسته کې مي بيا له الماني څخه دا هم وموندله، چې د فوټبال يا الماني فوسبال اندول په عربي کې ،، کره القدم،، دی. دا هر څه اوس په نړيوال جال کې شته، په کور کې ورته لاسرسی لرو.

له ټولو هغو کسانو، چې په وتلي بله ژبه پوهیږي، لږ تر لږه دا مرسته وکړي، چې د خپلي ریښې دا د لومړنیو ټولګیو مسلکي ویونه په پښتو کړي، چې یوه وړه ډکشنري ترې جوړه شي.

لنډ: دپښتو وده په دې پرېپوهېدنه چې مسلکي ویونه دې په پښتو شي، چې هر ورو اسان دي. له ښونځي تر پوهنتون او وراخوا.

یوه بېلګه به له کور راوړو: پوښتنه به دا وي، چې مور به د انګرېزي په سویچ یا الماني شالتر ښه وپوهېږو، چې په دې ژبو نه پوهېږو او که په پښتو یې، چې له دې ژبو یې انډول پیدا کړي او دا یې هر ورو شته.

که دا له الماني او انګرېزي په پښتو وژباړو، نود دې انډول ترونی دی، که داڅوک غواړي او که نه. دا دوه برېښناوړوني سره تړي او همداسې بېلوي، خو له تر نیلوني څخه یې دا ترونی لنډ او ښه دی.

زه په دې اند یم، چې هر څه په پیداېښتي توګه بله ژبه کې شته وي، په پښتو کې هم شته.

ما شمېرپوهنه په پښتو کړې او داسې څه فزیک او زموږ پښتانه وايي، چې پرې پوهېدل ستونځمن دي.

ډېر وخبښی، ما نه ده په پښتو کړې، ما یې د دباندنیو ژبو څخه انډول په پښتو پیدا کړی. زه په دې اند یم، چې پرې پوهېدل ستونځمن نه دي، خو نابله او دا نابلدتیا پرېښول پخپله ستونځمن کار دی.

یوه هیله او ډېره اړینه هیله به دا وي، چې ویونه به توکلي نه جوړوو، چې ګوندې دا ښه دی یا دا. ویونه باید په پوهنیز بنسټ ودان وي او د بلې ژبې سره هم انډول او خپله موخه ښه روښانه کړي، که نه راڅخه خروبیږي.

لنډ:

۱. ۱ – پښتانه باید خپلي زدکړې او وړزدکړې په پښتو وکړي او په هرځای کې ورته دا امکانات باید برابر وي. دا د امکاناتو شتون قانوني امر دی.

۱ – مور باید خپلو د ښونځي او پوهنتون کتابونو کې هغه ویونه چې عربي او یا د بلې ژبې وي، په پښتو انډول ولیکو او دا کار کېدونکی دی. دا داسې ویونه دي، چې په هغه پېژند یې پوهیږو، خو په پرېپوهېدنه یې – چې څه ده - بیا نه پوهیږو.

۱ - مورن باید خپل کتابونه همداسې مسلکي کتابونه - له ښونځي نيولې تر پوهنتون پورې - د مسلکي ويونو سره په پښتو کړو، دا په دې پرېپوهېدنه چې کتابونه په پښتو او هر مسلکي وی ته هم پښتو انډول ولتوو. داشته، پرته له ډېرو کمو.

۲ - هغه ويونه چې بلې ژبې ته هم نوي ننوتې وي، هغه يا همغښتې او يا د هغه څه د خوي سره سم ورته څه پيدا کړو او يا يې لږ تر لږه په ليکنه کې شننيز روښانه کړو.

۳ - ځنې ويونه او نومونه د تخنيکي نوښت او د ټولني د ودې د اړتياو په بنسټ منځ ته راغلي، هغه بايد همغښتې وي، لکه ستاندارد. نه پوهېږم، چې عربي معيار هم همدا ستاندارد دی، که څنگه؟

زما تجربه: زه لوړه کوم، چې د ځان ښودل نه دي. مور هر پوهنيز څه په پښتو او انډول پښتو ليکلی شو او په ژبه کې مو شته. ما دا کار شمېرپوهنه کې کړی او د شمېرپوهنې څلورېنښت کتابونه مې له ښونځي تر د پوهنتون زدکړو پورې موڅه ور سرته رسولي او همداسې په فزيک کې داسې لږ څه هم د درې کتابونو د ژباړې سره.

همداسې که دما ادبي او دژبپوهنې په هکله او دپښتو ژباړل (گرامر) وگورئ، نو وبه وينئ، چې په خپله ژبه کې هر پوهنيز څه پوره کيږي او وبه گورئ، چې دما لخوا دباندني ويونه ډېر کم کارول شوي.

که تاسو له ما سره په دې کار مرسته وکړئ، ناسم څه په کې سم کړو او يا دا د ما ملاتړ وکړئ.

هيله ده، چې د يوه زاړه افغان مشوره مو زړه بدې نه کړي او هغه دا ده:

د ژبې وده مو بي له يوې دباندني ژبې د ښې زده کړې پرته ناشوني ده، نو:

۱ - د خپلې ژبې په څنگ کې مو بايد د باندني بله ژبه لکه انگرېزي ښه زده وي.

۲ - په هر مسلک کې بايد مسلکي کسان ښې ژباړې وکړا شي.

۳ - په نورو ژبو کې له پيداېښته شته ويونه زموږ ژبه کې هم شته او هغه بايد راپيدا شي.

۴ - که دباندني وی هر ورو بايد راشي، نو هغه بايد په پښتو د ښې پوهېدنې لپاره روښانه شي.

د افغانستان د علومو اکاډمي او پوهنتونو پښتو څانگو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکاډمي پښتو څانگې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځيو ته له دې پرانستي ليک سره په ډېر درنښت دا هيله لرم او د يوه سپينگيري په توگه هيله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پيل څخه په فکر ښه رانه غله، بيا هم دا يو ځل ولولي، تاسو خو به لږ تر لږه داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا يا په دې ډول ليکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ بايد وي او

- داسې فکر ونه کړي، چې داميری يو سرزوی، يا ليونی او يا سپينگري سړی دی چې د ژبې سره د مسلک له لوري سر او کار نه لري او بيا داسې ليکنې کوي او اوتې بوتې وايي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ تر لږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخيزه توگه د پښتو او په ځانگړې توگه د پښتو د ژباړل سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بيا مي هم هيله د، چې

- دما دا ليکنه په ژوره توگه وگورئ، لکه د يوه شاگرد ليکنې مو او ناسمونونه يې راته په گوته کړئ او که سمه مو وميندله، نو هم دا نور بيا ستاسو د استادانو کار دي، چې سمون يې بيا څنگه گورئ او څه وړانديزونه کوئ.

ليکنه بيا ستاسو مخ ته رد م:

په پښتو ژباړل کې نوې ميندني او که....

پيل يادونه: ژبه پيداېښت دی او څوک په پيداېښت کې گوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هر ورو به ناسم وي. دا په دې تړپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي

پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیدایښت څخه راپیدا څه می سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به می میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلاړی د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی (تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ -م په درې بجو می خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو د ژبې په هکله می میندني (دما پهاد) وکړي، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توگه یې له تاسو سره گډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکو وینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنگه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس می ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومخاینیوي، یا مرستندوي نومخاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې - یواځې پوستپوزېشنونه (پسي ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې گډوله اړیکویونه به گوندي سنترپوزېشنونه وي:

له...څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندي، تر .... پوري، و ... ته او نور. گومان می دا هم وو، چې گوندي پښتو به مخ - پسي - سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله می لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: څنگه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره گډوم.

د پښتو څنگه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلاړ په مټه يا مرسته دا څنگه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توگه روښانوو: دلته يواځې د پوښتنو له لارې.

۱ - نوميز څنگه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتيو څنگه والی: ۱ - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ - (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، بټ - (ترچا؟)،(ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونوموو، يا نومول شوي(که وي) . دې نور کي -گومان مي دي- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتيو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - يو ډول پوښتنويونه لري، خو ۱ - د کړوني په څنگه والي او ۴ - د پرېکړوني يا نه کړوني په څنگه والي کي دي.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کي پر څه باندې څه يي د څه پرسر کېښود؟

داسې يي ځوابوو يا روښانه کوو:

(سپين) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمې)«۵» (وکور) «۶»ته لار او (په کوټه)«۷» کي (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» يي د چوکي (پرسر)«۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلاړ له مخي به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸» او «۱۰» داتيو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتيو حالتويونه يا پېرونه او که غواړي څنگه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبي يو څه ستونځي اوبی کړي وي.

يادونه: ما چي دا پورته د حالت لپاره څنگه والی ليکلی، باور وکړی، چي دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چي له عربي به سم وي او که نه؟

پورته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چي دا به حالت ته وايي او که څنگه؟ که دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي. هيله ده چي اندونه سره گډ کړو.

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مي ورته پام راگرځېدلی نومځاینيوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور، دي او ،،مي، دي، يي،، ، چي د کارونو يي بېلابېل ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - مور په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او که هر څنگه يي بولي نومځای نيوي لرو:

،،مي، دي، يي،،. د دې ،،يي،، نارينه، بنځينه او ډېر هم همداسي دي او د ،،مي، دي ،، لپاره وايو چي ،، مو، . پوښتنه دا ده چي به د دواړو لپاره وي او که د يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ - که ووايو: کور مي (دې، يي) سپين دی، نو پوهيږو، چي دا د خاوندوالي نومځای نيوي دي او

الف ۱ ۲ - که ووايو: کتاب مي (دې، يي) واخست، نو دلته دا بيا نوميز حالت دی. دلته بيا د کړوني په څېر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چي په دې هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال ۱ ۱ - غوره دی.

توپير يي: په الف ۱ ۱ - کې د مي، دي ، يي پسې خويوی راځي يا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ - پسې بيا کړنوی راځي، چي له دې څخه يي توپير کېدی شي.

الف ۲ - همداسي د داتيو لپاره هم دا لاندې نومځاینيوي لرو:

،،را، در، و،،،، چې ډېرگوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انگريزي انډول راوړو او وبه گورو، چې دا هم همهنسي موخوردې.

ب – څنگه والي يا حالتونه، که غواړی پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنگه والی يا حالت

انگريزي نومخاينيوې د خاوندوالي لپاره

His yours my

الماني.....

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومخای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومخای نيوي يا خانيز نومخاينيوې

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفيم دی او توليز دی).

يادونه بنځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنگه والی يا حالت

را - ، در- ، وړ - (څخه، سره، کره، باندي، لاندي، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوگرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په څنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا - له هغه (هغې) - (څخه، سره، کره) او

پر ما -، -تا، - هغه (باندي او پوري)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما-، تر تا - ، تر هغه پوري، و-تا- ، و ما - ، و هغه ته

(و....) په کندهاری ګردود کې په روښانه توګه شته

کور مې، - دې، - یې،

انګرېزي نومخري د داتیو لپاره

him you me

المای نومخري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومخري د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومخاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښایي او دا لاندي یې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې دایرېکره- که راسره ومنل شوه - نوي وي .

څلورم: پښتو ژبه لږ تر لږه د داتیو حالت کې یواځې پسي ځای نیوي، پسي اړیکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ی اند وم، چې

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکو یونه چې د را، در، وړ سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپېوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومخړي سره پرېپوهېدنه لري یا یې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او له مې، دي، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دی، چې دا له او نور په را، در، وړ کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلگې:

له ما (-تا، -هغه....) څخه ولاړ. را (در، وړ) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر مور تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او انگرېزي دا سي نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر... (پورې) bis; until

غوندې د ،، را، در، وړ،، نومځاینیوو سره او وړ څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ۱۰ بجو درڅخه راروان شو او په ۱۲ بجو را پوری راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې راورسېد.

دا پورته ، له تا، د ، در، په خای او ، ترما، د ، را، په خای دی، نو دا ، له، پرته له، تا، او ، تر، پرته له، ما، خخه کومه بله ترې پوهېدنه نه لری، دا په دې پرېپوهېدنه چې بلواک دي، خخه او پورې اړیکو یونه دي. بیا دا ، له، او ، تر، اړیکو یونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې یا بنایي چې اندل.

۳ – په... کې im, in

۴ – پر.... باندې یا پر auf, of

۵ – و... ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

خخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلگه: سپین راخه در روان شو او په لنډ وخت کې در پورې در رسیږي.

شپین له ما خخه و تا ته در روان شو او په لنډ وخت کې به تر تاپورې در ورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راوړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد خپرلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ، له، تر، په، پر، ، خپلواکه پرېپوهېدني نه لري او د نوميز نومخاينيوو سره د نوميز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته يې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتيو حالتونو څرگندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حالتونه بدلېږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره گرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لږ تر لږه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.

ستونځې په کې شته، خو د ستونځو بڼو لپاره هم په پیداېښت کې پیداېښت لارې ورکړي.

د تاسو د سرې سيني څخه ډېره مننه.

يادونه: په يوه ليکنه کې به بيا په رکتيو، اوبليک او نورو څرنگوالو يا حالتونو هم سره وغږېږو.

په پښتو ژبې کې اينکليټي نومخاينيوې هم شته، چې دا به هم د پورته نومخاينيو ، چې ما د څنگه والي نومخاينيوې بللي پوره خبرې وکړو.

بېلگې يې، ځم، څو ... خورم او نور، چې يواځې د کرنوي پسي ترلي يا ورسره وېلي شوي ډول راځي او پوره يووييزه غونډاله راکوي. دا په فارسي، پروتکالي او نور ژبو کې هم شته، چې زه به يې دهغو سره سر او کار ونه لرم.

د ما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

ډاکټر ماخان مېړی شينواری

گرانو ژبپوهانو! راځی په گډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزي ليکنبرخي ډېر لنډ:

لومړی: را(در، وړ) څخه(سره، کره، - کې، - باندي، -پورې، - ته او... نور مي فکر ته نه راځي)

= دويم: له ما سره(څخه، - کره)، په ميز کې، پرميز باندي، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته يې فکر کولی شو.

د لومړي او دويم له پرتلي څخه لرو: را(در، وړ) = له ما (له تا، له هغه). په ميز = وړ، پر تا = در، ترهغه=وړ، و تا = وړ.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومي خپلواکي پرېپوهېدنې نه لري او يواځې د نوميزو نومخاينيوو سره گډ يا د هغو دمخترو په څېر حالت يا حالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتيو حالت دی. اياپه پښتو کې هم داتيو حالت دی او که دا هر يو يې ځانله ياڅنگه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړيکيوونه دي: سره، څخه، کې، باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړيکيوونه په دې برېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه يا پسېځايڼيو دي.
او له انگرېزي سره په پرتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر، کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انگرېزي from, with, until = څخه، سره، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. يا له، تر. دا نور تاسو وليکي، چې ناسم يې ونه ليکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې ليکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېرلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو ليکنو ته سترگې په لار يم، فکر په کې وکړی.

کړنډولونه او بدلونونه يې او همداسې ور سره د نومځايڼيوو بدلونونه.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنويونه ټولگيز دي او بايد ټولگيز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېرلشوي وي، څو ډېر بڼه او که نه، نو دا يې بنسټيزه ليکنه او پيل دی، چې نوره بايد روښانه شي او روښانونه يې يې په گرانو مينه والو لوستونکو او د ريښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنويونو بڼه بدلير، په پښتو کې د کړنويونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نيوي هم بدليري او دا څنگه، په کوم ډول کړنويونو کې او څنگه؟

دا پوښتنې هم بايد وڅېرل شي. داسې پيل کوو:

و لاندې ته يادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومي غوښتل له لتاسو سره يې گډ کړم، چې يو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدې شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه

او نومونه يې را څخه سم ونه ليکل شو بخښنه دې وي او تاسو يې سم کړئ، چې همدا له اوسه مو د مرستي مننه.

زه به دا ويونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلاړ لپاره.

۱ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بڼه بدلوي، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه چې پوره بڼه نه ساتي او په يوه لار بڼه بدلوي، خو ټوله بڼه د ناځواکمن ويونو په څېر نه ساتي، ځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بې لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې گران لوستونکي په ټولگيو د وپشلو وروسته سره ټولگيز وليکي.

بېلگې:

بېلگه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېزم، درېزي، درېري او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وي، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکي: وبه درېرم، وبه درېري، وبه درېري او نور

درېدم، درېدي، درېده او نور

بېلگه و ۲ ته: خورل

اوسمهال: خورم، خوري، خوري.

روان مهال: خورل مي. خورل دي، خورل يي، خورل مو

اوس تېر مهال: ومي (ودي، ومو، ويي) خور، خواره يا خورل

تبر مهال: خورلي مي (دي، مو، يي) وو.

راتلونکي: وبه يي خورم (خورو، خوري، خوري، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې؟: خورلي مي (مو، دي، يي) دي (وو).

بېلگه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال: ځم، ځي، ځو، او نور

اوس مهال: لارم، لارو، لاري، لاري، لاره، لارل، لاره، لاري (لارلي)

روان مهال يا څنگه مهال؟؟?: اوس تبر مهال: تللم، تللو او همداسې نور.

تبر مهال: تللي وم (وو، وي ... او نور)

راتلونکي مهال: لار به شم. او نور

-؟ تللي به وي.

دا پورته گوره درې ډوله کرنويونه راغلي. دابايد بڼه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځايينوو کې مور ځانيز نومځايينوي نه دي کارولي يا نه کاريږي او که څنگه؟. د دې ډول نومځايينوو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وگوري.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د بنوونځي لپاره ليکنه کې کېدې شي دا نور ډولونه راغلي وي، او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شئ.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځني خويويونه داسې انگېرل کيږي، چې گوندي کرنويونه دي، چې له تاسو سره يې گډوم:

مور خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنگه ابادوو:

خويويونه: سپين، رنگه، بنكلي، جگ، خراب، جوړ، تيبټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنگه کيږي؟

که يو څه غواړي بنكلي کړي، نو دا بنكلي کول دي. خويوي + کول

که يو څه غواړي خراب کړي، نو دا خرابول دي. خويوي + ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر. سپين، سپينول، که سپينکول، رنگ کول او که رنگول. بناپسته او بناپستول او که بناپسته کوم، خو بنكلي بنكلي کول، چې بنکلويل ورسره سم نه راځي او کهينه نه برېشي؟ نور دي گران مينوال سره جوړ کړي.

يو نوم او يا شي ته يو خوي ورکول:

په ځنو خويويونو پسې ول زياتيږي. داپه دي پرېپوهېدنه چې خوي وي + ول

او په ځنو پسې بيا کول ورزياتي، دا په دي پرېپوهېدنه چې: خوي وي + کول

دا ځانگړني دي او که بايد يوي لار ته سره راوړل شي او ايا دي کي هم يوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنگ کول

رنگول او رنگ کول.

بنکته کول، پورته کول

تيتول جگول

دا هم فکر ته راځي، چې گوندي دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځايونو کي دا د کول ،، ک ،، نه ليکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کي يو توپير په دي کي شته، چې دا لومړی خويوی په ،،،،، پايکيږي او دا بل بيا په بېغريزه توري پای مومي. دا دي نو گران ژبمینه وال سره و څېږي.

ډاکټر ماخان میری شینواری

دما په لیکنو توند تنقید

دما په لیکنو د یوه – گومان می دی - ځوان هیوادوال شکایتی، تنقیدی، په ناسمو او په ستونځمن ډول پر یپوهېدو غوندو کی کړی وه، چې د منلی او درانه د دعوت د ملي پانې خپروونکي او خاوند بزگر صیب څخه می دا لیکنه د لاسه کړ.

له تاسو سره یې اوس گډوم:

،، سلامونه او نیکی هیلې شینواری صاحب

د روغتیا او سلامتیا په هیله

یو ورور ستاسو د لیکنو یا یوې لیکنې په اړه یو څه راته لیکلی چې تاسو ته یې درلیرم

درنښت

،، بزگر،،

،، گران بزگر صاحب سلامونه او نیکی هیلې ، هیله ده څه ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسی .

قدرمنه زه په صفت د یو پښتون یو وړاندیز درته لرم هغه داسې ایا ستاسو تر اوسه د بناغلی ډاکټر ماخان میری شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلې دئ ؟ دغه لاندې مطلب یو ځلې یې ولولې او په څنگ کې د دې املاء او انشاء هم وگوري . یو څوک څه خپله پښتو په درست شکل لیکلی نه شی نو هغی ته ښه نه بریښي څه انتقاد هم وکړی .

تر اوسه د دې بیچاره د یاگانو لیکل نه ده زده او بی ځایه انتقادونه کوي . دی تر اوسه د اوبلن او بهیدونکی توپیر نه شی کولی . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بیا دې انتقاد وکړي .

دغه لیکنه یو ځلې په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسي .

ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي .

هيله د ستا څخه دا ده کلڅه د يو چا ليکنه د ستاسو ويب سايت لخوا خپر وي حداقل يو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سي يې ليکلی دی . نور گران وخت مو نه نيسم ، ښه روغتيا او خوښی درته غواړم .

پښتو ته ناسم راننباصل شوي ويونه

ډاکتر ماخان ميری شينواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباصلشوي ويونه، پای

له دې د مخه د يادونو په توگه:

څنگه د يوه چا په پوهنيزه ليکنه کونتيونيزه ليکنه وليکو؟

پوهېرم، چې ليکنې مې ځانگړې دي او په مخامخ به يې هم اندونه شته وي، چې د هر کس دا حق دی، خو خنې کسان بيا داسې گوتنيونې لري، چې هغه بايد نه وي، بې له کوم پوهنيز دليل.

که څوک د چا په يوه پوهنيزه ليکنه د سمون لپاره تنقيدي څه ليکي، نو:

۱ – د منتقد تنقيدي ليکنې نيت بايد د سمون او ښه کېدو لپاره او له امله وي او له کينې لري.

۲ – منتقد د ليکونکي ليکنه کې د لوستلو له مخې بايد هغه ناسم څه په گوته کړي او بياي ورته د سمون وړانديز وکړي.

۳ – دا تنقيد نه دی او ښه نيت هم نه دی، چې څوک ټوله ليکنه باندي- بې له دې چې ناسمونونه يې په گوته کړي وي- ليکي يا پرېکړه کوي، چې دا ليکنه گوندي د خورولو نه ده، گوندي نه دي ليکل او خورېږي. دا حق دې څوک ځان ته نه ورکوي، چې د يو چا څخه هغه پيدايښت ورکړي حق اخلي او

۴ - ځنې کسان ليکي، چې گوندي نه پرېپوهيري يا پرې ونه پوهېدم. د دې مسؤليت هم د ليکونکي په غاړه نه دی او که يوه داسې غونډاله يادوي، چې څوک پرې پوه نه شي، نو د هغې په هکله يې پوښتنه مسلم حق دی.

دې پورته ته پای يادونه:

خوښېرم، چې څوک راسره دما په ليکنو کې د سمون او نورې ښې ليکنې لپاره تنقيدونه کوي.

داسې چې، لومړی هغه ناسمونونه په گوته کوي او بيا پرېکړه پرې کوي.

اوس راحم د گران، گومان مې دی ځوان منتقد توندي تنقيدي ليکني ته.

دما د خوي له مخې، چې د گوټيوونو په ليکنو څه ليکم، نو توتېه کوم يې، د ساتلې موخې سره، نو داسې پيلوم او د دې گران ليکونکي د ليکنې سمون باندې پيل کوم:

دا چې دا منتقد ځوان راته برېښي او د ليکنو سره هم داسې لږ نابنده، نو هيله ده چې را څخه زړه بدی نه شي، دا د يوه زاړه سړي د پېرزوینې له امله ده او نه د زړه بدی له امله.

زه به په يو بل پسې د دې درانه ليکونکي ليکنې سمې کړم او په څنگ کې به يې بيا هغه ليکنه وشم.

گران ليکنوکی ليکي:

لومړی: ،،گران بزگر صاحب سلامونه او نيکې هيلې ، هيله ده څه ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسي .،،

سمون: دا دوه پوره غونډالې بايد پوره ليکلې وي، چې د بېلېدځنې(کوما) ، له لارې بېل نه شي.

د دويمې برخې سمون: هيله ده، چې له ټولې درنې کورنۍ سره به راته جوړ اوسي. يا

له ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسي.

گران ليکونی ليکي:

دويم: ، قدرمنه زه په صفت د يو پښتون يو وړانديز درته لرم هغه داسي ايا ستاسو تر اوسه د بناغلي ډاکټر ماخان ميري شينواري ليکني تر پايه مو لوستلي دي ؟ ، ،

سمون: دا چي ليکي، دا وړانديز نه دی، دا يوه پوښتنه ده.

د غونډلي سمون: قدرمنه! زه درڅخه د يو پښتون په صفت يوه پوښتنه لرم او هغه داده چي: ايا تاسو د بناغلي.... ليکني تر پايه پوري لوستلي دي؟ دا پيگاني يې پخپله هم ناسمي ليکلي دي.

گران ليکونکي ته يوه بله يادونه: د يوې ليکني د سمون او ناسمون جوگه خپله ليکونکي دی او نه خورونکي. دا دي د راتلونکي لپاره له ياد څخه نه باسي.

گران ليکونکي ليکي:

دريم: ، دغه لاندې مطلب يو ځلي يې ولولي او په څنگ کي د دي املاء او انشاء هم وگوري .

سمون: دغه لاندې مطلب يو ځل ولولي او په څنگ کي يې املا او انشا هم وگوري. دا گوډي الفونه هم يو زياتی دی. په دي يوه ليکنه لرم، که بيابي ولولي، دا ستونځي به دي هم اوبی شي.

څلورم: ، يو څوک څه خپله پښتو په درست شکل ليکلی نه شی نو هغی ته ښه نه بريښي څه انتقاد هم وکړی .

تر اوسه د دي بيچاره د ياگانو ليکل نه ده زده او بي ځايه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهيدونکي توپير نه شی کولی . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بيا دي انتقاد وکړي. ، ،

څلورم ته پوښتنې: دلته به يې د غونډالو سمون څخه تېر شم، چي پورهناسمي دي او هغه گوټنيونو ته به يې تم شم.

د ليکني کومځای ناسم دی او کوم تنقيد مي ناسم دی؟ داسي پرېکړه د چا په ليکنه مه کوه چي سم او ناسم يې ورته نه شي په گوته کولی. يو بل ته د درنښت له امله هم. تاسو خو ټولو پيگانو باندې گوډی الف سور کړی. کومه غونډاله يا ، ، ی ، ، د ما په ليکنو کي ناسمه ده او ولي؟

باور وکړه، چې داخلور بېگانې مې د څلورم ټولگي په شاو خوا کې زده وي او اوس هم، دا په دې پرېوېدنه چې له شپېته کاله د مخه. او دا د بهېدونکي او اوبلن نو څنگه توپير نه شم کولی؟ دليل خو يې راوړه. پرېکړه او تنقيد بايد په يو څه د پوهېدنې له امله وي، چې ماته يې سم راوبنودلی شي. چې يوې ليکنې ته د سم او ناسم له مخې کوم دليل نهشي وړاندې کولی، نو څه مه پرې ليکه، دا ليکنه بيا له فکر يامغذ څخه نه راوځي.

په اوبلن او بهېدونکي خو د مسلک له مخې هم پوهېږم او په ځای کې مې واورې هم وريزي. تهپي نو ناسمه کارونه ولې نه په گوته کوي؟ ايا د فزيک له مخې د تودوخېس په بنسټ تنونه پېژني، چې په څو ډوله او کوم دي؟ (بيا هم بڅښنه، چې راڅخه زړه بدی نه شي)

مشوره به دې ومنم، خو د ليکنې کوم ځای ناسم دی، چې سم يې کړم او که موخه دې دا وي، چې ولې دا ليکنې کوم، نو دا لوي څښتن راکړی حق راڅخه مه اخله.

گران منتقد ليکي:

۵ - ، دغه ليکنه يو ځلې په غور سره ولولې او بيا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطې يې تاسو ونيسي .،،

کومه ليکنه؟ تا خو هېڅ ناسمون ته هم گوته نه ده نيولې. ته چې د چا ليکنې باندې د ناسم تور لگوي او بيا ورته دا ناسم نه په گوته کوي، دا خو نو اخلاقي هم سم کار نه دی. بل ته مشوره ورکوي، چې ناسمونونه يې ونيسي، داکار پخپله ولې نه کوي؟

گران منتقد بيا ليکي:

۶ - ، ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بيا همداسې پښتو زده کوي.،،

۶ - ته: د دې ناسمي لار مخه يې ته هم نيولې شي، چې بدې راووهي، څېړني وکړي، دما ليکنې بيا، بيا وگوري، په سمون او ناسمون يې ځان ښه وپوهوي او بيا يې ماته دا ناسمونونه په گوته کړي، زه خو بيا ليونې نه يم يا زورور، چې سمونونه دما د ناسمونونو په ځای نه شم زغملی او نه به يې سموم او که نه، نو بيا ته هم کولی شي، چې د سمون لپاره هم ليکنې پرې خوري کړي.

منتقد ليکلي

۷ - ، هيله د ستا څخه دا ده کلڅه د يو چا ليکنه د ستاسو ويب سايت لخوا خپر وي
حداقل يو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سي يي ليکلي دي.،

۷ - ته: سمون: له تاسو څخه هيله ده، چي د يوه چا ليکنه دتاسو له خپروني(ويب سايت)
څخه خوروي، لږ تر لږه يي تاسو د يو مسؤل شخص په څېر ولولي، چي څه يي ليکلي
دي؟

پورته مي ليکلي، چي د يوې ليکني مسؤليت د ليکونکي په غاړه دی او يوه بل مسلکي
کس ته هم ، چي په سلهاوو يا زرهاوو ليکني يي خورې کړي مشوره، چي لاس او پيني
نه لري، مه ورکوه او خپله پسي پيڅي رابډ وهی. دا چي په ليکنه دي لږ تر لږه دوه
کسان ستري کوي، ښه به وي، چي ځان پرې ستري کړي، چي دوه گټي به وکړي: ځان
پوهونه او ځان ډاډه کونه او نه د بل ستريکونه.

په پای کي د منلي بزگر صيب څخه هيله لرم، چي له ما او دما له ليکنو څخه او له امله د
نورو داسي کوټنيونو له خوا هم ستري نه شي او له دي ځوان څخه هيله ده، چي راڅخه
زړه بدی نه شي. دما هېڅ وخت دا نيت او غوښتنه نه ده، چي څوک دي راڅخه زړه بدی
شي.

د پښتو څنگه والي، پېر يا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه يا مرسته دا څنگه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په
لاندي توگه روښانوو:

۱ - نوميز څنگه والی:(څوک، چا)، (څه)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا، د څه)

۲ - داتيو څنگه والی: ۱ = (له چا) ، (له څه)، ۲ - (وچا)،(وڅه) ۳ - (په څه)، ۴ -
پرڅه).

دلته دي پام او خبرې پرې وشي، چي دا څنگه ونوو، يا نومول شوي(که وي) . دي نور
کي -گومان مي دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول د څو ۱ - د کړونې په څنگه والي او ۴ - د پرېکړونې یا نه کړونې په څن؛ه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د ځلمې) «۵» (وکور) «۶» ته لار او (په کوټه) «۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب) «۹» یې د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژباړل له مخې به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸» او «۱۰» داتيو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتيو حالتويونه يا پپرونه او که غواړئ حالتنه دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې يو څه ستونځې اوبی کړې وي.

يادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی ليکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راه پېچلی برېښي، چې لهعربي بهسم وي او که نه او پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه. که دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي.

زما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

پای يادونه: هره ليکنه د سمون، ورزياتونې او ښه کونې اړتيا لري. گران ژبمینه وال دي هم دې ته فکر وکړي. ولولئ، ناسمونونه ترې راوکاږئ، ويې غزوي. که تاسو هم ليکنې کړې وي او دا هم په هغې لور يوه ليکنه وي، نو دا هم هماسي وي. په يوه موضوع په لسگونه کسان ليکنې کوي، دا د ژبې پوره کېدنه ده او نه زيان.

د ولس ژبه، که په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

مور په ولس کې- داسې به ووايو چې - له پيداېښته غونډارۍ او غونډوسکه لرو. داروبښانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبو په لکسيکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډارۍ:

يادونه: شمېر پوهنيز فرمولونه نه راوړو.

په ځمکچپوهنه کې غونډارۍ د غونډارې هواري او غونډارې تن يا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

- غونډارۍ يوه هواره لري. گوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري (د گړديو کرښي).

- هغه خپل منځ ټکي ته سيومتريک ده همداسې محورسيومتريک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډارې لويه گړدۍ هغه هواره ده، چې د غونډارې له منځټکي تېرېږي. د هغې گړدۍ نیمې د غونډارې نیمې ده او لويه گړدۍ غونډارۍ هم نیموي، نو غونډارې نیمې يې بولو.

- غونډارۍ د يوه تن په څېر سوچېوچ د غونډوسکي بڼه لري.

- کوچنۍ گړدۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه گړدۍ دي، چې په غونډارې کې د لويې گړدۍ کوچنۍ دی.

- د غونډارې ټوټې يا غونډارې غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشني له لارې د لوي او کوچنۍ گړدې د ټوټونې منځ کې پرته دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډارۍ وي، نو سړی د نیمغونډارې غږېږي.

- د غونډارې ډکۍ د هغې د هوا يا فضا منځپانگه پېژندل شوې، هغه چې د غونډارې د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن يا تن

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني يا له مصنوعي (نه پيداېښتي) موادو څخه يو گرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ايلاستيکي لوب اله يا سپورت اله ده، چې مور به له رينجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنگ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونډاري هم شته، لکه لرگی ياوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاری او غونډوسکه ورته ځمککچيز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده يا نورماله توگه غونډوسکي له هواډکو پوښونو ډکي وي، چې د پمپولو له لارې د يوه ټاکلي زور لاندې ډکيري. ځانگړې يې د بېلگې په توگه د هاگي او د گلف غونډوسکي دي.

دمورن موخه:

دمورن د ټولو پوهنيزو څانگو ټول مسلکي يا ريښه اړوند ويونه زيات يې عربي او ځني يې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ويونو، چې هغه په دغو پرديو ژبو کې پيداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دي.

که مور – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل يو نوم يا يو څه څېرو، نو دا سي مخ ته ځو يا بايد لار شو، لکه دا د نورو ژبو ويونکي.

مورن به يې دلته يواځې دوه بېلگې راوړي.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولي کړه وپولو او همداسې په ځمککچيوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده يا غونډاری، غونډوسکه يا غونډاری ونه لیکو. نور پوهنيز ويونه هم همداسې. مور او تاسو خو به هم يو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل ويونه او نومونه داسې په شننيزه توگه روښانه کوو، چې يو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلگې: د نسوارو غونډاری، باغکي، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکيري او يوې ټکلي موخي ته د نږدېکېدو سره يې کتونکی څرگنديري ياروښانه کيو او که غواړی معلوميري. همداسې مردکی، چې مور به غوزان په کټل او يا چورلتي چې له لرگي به جوړه وه.

د غونډوسکي بېلگې: د مورن د هيواد په پېلابېلو ځايونو کې د لوبو لپاره کارولکيري. په لرگي وهلکيري، په ديوال يې ولي او نور. مور به دا له رينجاړو جوړولي، يابنه يې په کور کې به راته ميندو او نورو خپلوانو داسې گردې گندلي. نورې بېلگې: د پښو غونډوسکه. د واليبال غونډوسکه او همداسې د هاگي او نورې د لوبو غونډوسکي.

ايا موږ هم دا د هاكي او جلف كړي وبولو؟

داپورته تنونه مو چي ياد كړل، دا ټول بايد بيا كره وبلل شي، چي د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دليک كسانو لپاره به پوره نابلد يا تري تېرېدونكي وي، چي گوندي داد ژبي غنا ده، خو دا د ژبي په خپلو ويونو ناتوانول دي، چي په پای كې بايد له منځه لاړ شي.

خبره په بنه او بد كې نه ده، خبره په اړيبنوالي كې ده.

دا به بنه برېښي، كه ووايو، چي د غوزانو گټلو كره؟

د پينو لوبو كره، چي عربي يې كره القدم دي.

يوه غوندوسكه چي د ،، باسكتبال،، لوبه پرې كيږي، د باسكتبال كره وبولو يا كره؟

او همداسي د غوزانگټلو مردكي په ځای د غوزانگټلو كره ووايو يا وليكو او يا د نسوارو كره يا دانوري د لوبو كړي او كه څنگه؟

اخري پوښتنه: ولس دي له دي پيداېښت وركړشوو نومونو څخه تېر شي او كه دا د ليكلوست خاوندان دي، چي تراوسه - په خواشيني بايد ووايم - لا دومره ډېر هم نه دي او دا كار هم ورته ساده دي، تېر شي؟

زه په دي اند يم، چي دا راته هرڅه ساده كوي، خو پوهېږم، چي له زده كړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستونځمن دي.

كه چېرې دا كار - چي بايد له ښونځيو پيل شي - كېده نو هرو مرو به پنځه كاله وخت ونيسي، چي په هغو كې دواړه نومونه وکارول شي او بيا نو پښتو نومونه پاتي شي.

ستاسو د سټريکېډو بڅښنه به راته كړي.

ژبه نه سوچه کيږي، د ښې پرېپوهېدنې له امله

څه په کې وايي؟

دا خو داسې چرتونه دي، چې را ولاړېږي.

څوک چې په خپله ژبه کې د يوې بلې ژبې وي په انډول نه پوهيږي، پوښتي، چې د دې وي لاندې څه پوهېږي؟ يا له دې وي څخه څه پوهيږو؟ او يا هم د دې وي ترېپوهېدنه به څه وي

او ځواب به يې وي، چې:

د دې وي پرېپوهېدنه ..... ده.

يا له دې وي ترېپوهېدنه .... ده.

يا د دې وي لاندې ... پوهېږو.

گومان مې دی، نه! همداسې دی، چې له دې سره به مو د معنی یامانا ستونځې اوبې کړې وي، چې په څه رنگ لیکلو کې یې تل زموږ د لیکوالانو او هغه په عربي پوه کسانو منځ کې دا د څه رنگ لیکلو ستوځوبیو لار مېنډلې وي.

دا هم گوره له ما پیدا شوی وی نه دی، دا هرو مرو له پیداېښته راسره دی، خو مور یې په ځای معنا یا معني کاروو.

که څوک معنا کاروي هم خوښه یې، خو دا تری – یا پرېپوهېدنه مو د معنی لپاره انډول دي او کومان مې دی، چې ښه او هغه خپله موخه هم روښانه کوي.

چې غوټې پسې وهي، نو دا هم مینډلی شي.

.
. .
. .
. .

د ډاکټر ماخان ميري شينواري کتابونو ته کتنه

د ډاکټر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانگړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچي بوجي نوي دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ريښه کې په پښتو کړي، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم بڼه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي. (دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومري وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزي دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندې نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۱ ۴ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۲ ۴ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زياتي ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسي روان دي.

او کتابونه په کتابتون کوم کې خوريزي، چې هلته يې بيا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

د ډاکټر ماخام مېري شينواري ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوي:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دویم:

und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation-لومړی
Diss . Uni. Wien . Algebren

and Aproximation by Polynome in universal Interpolation-دویم
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras

لاندي د شميرپوهني پښتو ټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه، له
خوا چاپ شوي دي

:(Bonn (Germany 2000

دریم: د شميرپوهني ستر کتاب : د شميرپوهني برسیره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ،
همداسې د بنوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوي
ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځني ځايونه ترې لرې شوي دي)

:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د گټې – او کټې د کټې
شميرنه ، د احتمالي شميرنه کتاب د بنوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي

:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمير پوهنې انگرېزي - پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمير پوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنخيال برابرېون (دا کتاب په دې څانگه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی)
ketabton.com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمير پوهنې فرمولونو ټولگه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمير پوهنه له عربي په پښتو
:(Bonn (Germany 1997

يوولسم: د افغانستان په هکله سپينې خبرې: په المان کې

،، د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري د ،، د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې ليکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

لاندي د برينکمن ليکني چي له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسي د کانکور ازموينې له پاره گټور دي.

دولسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

ديارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دويم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

څوارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دريم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

شپاړسم - احصايه يا ستاتيستيک د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

لاندي کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چي د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم - اناليزی ۱ (ketabton.com ته پورته شوی)

اتلسم - اناليزي ۲ (ketabton.com ته پورته شوی)

نولسم - کر بنيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلسم - د شمير پوهني بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولگه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ويشتم - فنکشنل اناليز (ketabton.com ته پورته شوی)

درويشتم - وکتور شميرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرويشتم - له www.grundstudium.info/linearealgebra. څخه: کر بنيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوېشتم - Georg Gutenbrunner گڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

زما لیکنی
(Germany) Bonn:

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍ برخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده‌کونکو لپاره پوره گټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمکچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

دېرشم - دېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton.com ته پورته شوی)

یو دېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک (ketabton.com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیرپوهنې گډې وډې لیکنې

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیگرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیوني یا حلونه یې (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انگریزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

شپږ دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انگرېزي ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویونو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زره له کومې (دا هغه لیکنې دي، چې ځني یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي).

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیري.

څلوېښتم- د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپريږي: د گروپونو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دويم مسلک فزيک دی، دا ليکنې ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چې د شميرپوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کې راغلي او ماته زيات گټور برېښي) او دالاندي د برينکن څخه راژباړلي

يوڅلوېښتم - فزيک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم - فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د ښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته گوته نيول شوي او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي. (ketabton.com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم - د فزيک کوچنۍ ويونو دکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم - پرېپوزېشن يا اريکويونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتې ويونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه څلوېښتم - پښتو ژبلار يا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېښتم - ژبسمون (که غواړئ دويم غزېدلي ليکنه) : له پخوانۍ ليکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توگه له درې کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوريږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتې ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته

د ډاکټر ماخان ميري شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميری،، وو. د رحما بابا لیسې کې نومليکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبره بي بي

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه زېږېدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زېږېدو ځای: ننگرهار د شينواریو د هسکې مېنې ولسولې په مورگې کلي کې زېږېدلی.

د مورگې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیې، گلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگې لومړني ښوونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسې کې له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې د خپل ټولگي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون د طب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپټمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې وينا اړوند مودلینگ کې د الماني يا بنه يې اتریشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نومليکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بريالی شو (دا نو پوره ستونځې دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميړي په ۱۹۷۲ کې له لري د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش وينا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش وينا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميرې. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکټره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

ډاکټر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن ميشنيس. جرمني

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**